

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Linda Skolková

Teorie a praxe věcného pořádání
v pojetí Ladislava Jana Živného

Bakalářská práce

Praha 2005-04-19

Identifikační záznam

SKOLKOVÁ, Linda. *Teorie a praxe věcného pořádání v pojetí Ladislava Jana Živného*. Praha, 2005-04-19. iii, 75 s., 14 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Peter Pálka.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je zhodnocení teoretických i praktických přínosů Ladislava Jana Živného v oblasti věcného pořádání. V práci jsou nejprve v historickém kontextu stručně shrnuty životní osudy L. J. Živného se zřetelem k jeho činnosti v oblasti bibliografie a knihovnictví. Jádrem práce tvoří sumarizace Živného názorů na teoretické základy věcného pořádání a zachycení jeho praktických zkušeností s věcným pořádáním, a to s přihlédnutím k inspiraci z četných cest do zahraničí. V teoretické oblasti je zvláštní důraz kladen na Živného zásluhy o propagaci desetinného třídění v našem prostředí a na jeho návrh vlastního třídění na základě Masarykovy klasifikace věd. Je rovněž proveden celkový rozbor Živného díla *Třídění bibliologické* z dnešního pohledu. V části práce věnované praktickým aspektům je pozornost věnována zejména aplikaci principů pořádání při bibliografické práci a v knihovnách. Dále je analyzována odezva na Živného dílo týkající se teorie a praxe věcného pořádání. V závěru je z dnešního hlediska zhodnocen Živného celkový přínos v uvedené oblasti.

Klíčová slova

Živný, Ladislav Jan (1872–1949), věcné pořádání, selekční jazyky, Mezinárodní desetinné třídění, přirozené třídění, bibliologické třídění, dějiny českého knihovnictví

OBSAH

<i>Předmluva</i>	<i>i</i>
1 Úvod	1
1.1 Dobový kontext života a díla L. J. Živného (1872–1949)	1
1.2 Životní osudy L. J. Živného	3
2 Teorie věcného pořádkání v pojetí L. J. Živného	7
2.1 Úvodní terminologické poznámky	7
2.2 Desetinné třídění a jeho propagace v našem prostředí	9
2.3 Třídění bibliologické a Živného návrh vlastního třídění	14
2.3.1 Vztah bibliologického a vědeckého třídění	14
2.3.2 Přehled jednotlivých bibliologických třídění	17
2.3.3 Živného návrh přirozeného třídění	20
2.3.4 Hodnocení Třídění bibliologického z dnešního pohledu	23
2.4 Třídění oboru knihovědy a třídění (typologie) knihoven	25
2.4.1 Třídění oboru knihovědy	25
2.4.2 Třídění (typologie) knihoven	26
2.5 Dílčí závěry	27
3 Praxe věcného pořádkání v pojetí L. J. Živného	28
3.1 Věcné pořádkání v bibliografiích	28
3.1.1 Úvodní poznámky	28
3.1.2 Vznik a činnost Československého ústavu bibliografického	30
3.1.3 Odraz důsledků první světové války v třídění	32
3.1.4 Analytická bibliografie	34
3.1.5 Bibliografie československé knihovědy	36
3.1.6 Další metodické teze L. J. Živného pro bibliografickou praxi	37
3.1.7 Dílčí závěry	39
3.2 Věcné pořádkání v knihovnách	39
3.2.1 Úvodní poznámky	40
3.2.2 Pořádkání fyzických knihovnických jednotek	41
3.2.3 Pořádkání katalogizačních záznamů	42
3.2.4 Další metodické teze L. J. Živného pro knihovnickou praxi	44
3.2.5 Dílčí závěry	47
4 Živného činnost v oblasti věcného pořádkání očima dalších odborníků	47
5 Závěry	50
<i>Seznam použité literatury</i>	<i>53</i>

Přílohy

Příloha č. 1: Portrétní fotografie Ladislava Jana Živného

Příloha č. 2: Ex libris Ladislava Jana Živného

Příloha č. 3: Zjednodušený přehled třídění vycházejícího z Masarykovy klasifikace

Příloha č. 4: Detailní přehled přirozeného třídění

Příloha č. 5: Knihověda čili bibliologie

Příloha č. 6: Živného rukopisný výtah podřadí 655 „Industrie du Livre“

Příloha č. 7: Leták upozorňující na vydání Wolfova Desetinného třídění věd

Příloha č. 8: Dopis adresovaný L. J. Živnému

Příloha č. 9: Ukázka z otisku Věcného katalogu

Příloha č. 10: Formulář pro vytváření knihovní statistiky

Příloha č. 11: Ukázka z Kroniky Československého ústavu bibliologického

Poznámka:

Přílohy jsou k dispozici pouze v tištěné verzi práce, která je dostupná v Knihovně společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích (<http://knihovna.jinonice.cuni.cz/>) pod signaturou EB-3/05.

Předmluva

Motto:

Mám zařadit *Druhou křížáckou výpravu ke Křížové sadbě brambor* nebo k *Hlavním dopravním křížovatkám v Buenos Aires*?

Vladimír Páral, Profesionální žena

Předkládaná bakalářská práce je zaměřena na teorii a praxi věcného pořádání v pojetí Ladislava Jana Živného. Pro výběr tohoto tématu jsem se rozhodla po četných diskusích s P. Pálkou, J. Skolkem a J. Schwarzem o věcném pořádání v českém prostředí obecně. O problematiku selekčních jazyků, které patří do jádra oboru informační věda, mám dlouhodobý zájem a domnívám se, že právě v současné době, pro niž je charakteristický rychlý rozvoj informačních a komunikačních technologií, je potřeba se teoretickým i praktickým otázkám selekčních jazyků intenzivně věnovat, protože otázky reprezentace obsahu dokumentů (informačních pramenů/zdrojů/objektů) tvoří stále důležitější součást efektivního využívání nejrůznějších informačních systémů. Zkoumání historických aspektů teorie a praxe pořádání může proto být užitečné i v kontextu dnes dostupných relevantních technologií – některé postupy, které byly kdysi knihovníky a bibliografy navrhovány, nebyly v jejich době v praxi uplatněny a mohou nám dnes sloužit jako zdroj inspirace; některé myšlenky jsou i dnes aktuální ve své původní podobě (zejména potřeba mezinárodní spolupráce).

Práce je vypracována v souladu se schváleným zadáním. Jejím cílem je popsat a zhodnotit přínos L. J. Živného v oblasti věcného pořádání, a to jak po stránce teoretické, tak po stránce praktické. Práce má tedy převážně deskriptivní a zčásti hodnotící charakter. Při zpracování byly použity publikované i nepublikované dokumenty.

K takto formulovanému zadání zpracovala autorka rešerši jako výstupní práci z předmětu *Bibliografické rešeršní služby* realizovaného

ÚISK FF UK v zimním semestru školního roku 2004/2005. Výběrová personální bibliografie L. J. Živného je obsažena ve *Sborníku věnovanému oslavě L. J. Živného* z roku 1935, z novějšího období je doplněna zejména ve vysokoškolských kvalifikačních pracích D. Baborové [1957] a L. Buriánkové [1977], [1981]. Z pramenů se mi bohužel nepodařilo získat korespondenci L. J. Živného s M. Deweyem, která pravděpodobně již podlehla zkáze.

Vzhledem k tomu, že téma této práce se vztahuje k určité uzavřené etapě vývoje oboru, je nutno si uvědomit některé skutečnosti s tím spjaté. Především bych ráda upozornila na problém, který bych pracovně nazvala **pohledem dnešními očima**, kdy narážíme na neschopnost vžít se plně do dobové situace, která je v důsledku toho vnímána s jistým zkreslením. Konkrétně například v oblasti historických aspektů teorie pořádání se jedná mj. o problematiku vývoje jednotlivých vědních oborů v čase, vznik oborů nových a vzájemné ovlivňování různých oborů v jedné době. Dále je třeba se zmínit o nejvýznamnějších terminologických problémech spojených se zpracováváním tohoto tématu; protože však úzce souvisejí se samotným tématem bakalářské práce, jsou zařazeny do textu jako kapitola 2.1.

Vybrané části bakalářské práce byly využity též jako podklad ke zpracování biografie Ladislava Jana Živného v rámci projektu *Information Society without Borders: Re-Establishing and Development of the Cross-Border Cooperation within the Information Studies and Librarianship* (ve zkráceném českém překladu *Informační společnost bez hranic*), který je realizován od února do července 2005 občanským sdružením Ikaros ve spolupráci s partnery z České republiky, Slovenska, Polska a Maďarska a je zčásti financován z prostředků *International Visegrad Fund*. Základní informace o projektu jsou k dispozici na URL <http://www.ikaros.cz/projektIVF.asp>.

V bakalářské práci jsou nejprve v úvodu uvedeny nejpodstatnější rysy doby, v níž L. J. Živný působil, následuje stručná charakteristika jeho životních osudů a konečně v dalších kapitolách je popsána a zhodnocena Živného činnost v oblasti teorie a praxe věcného pořádání. Zvláštní kapitola je věnována hodnocení Živného činnosti v dané oblasti dalšími odborníky. Práce je zakončena závěrem, v němž jsou shrnuty dílčí závěry prezentované na koncích jednotlivých kapitol.

K textu, jehož rozsah splňuje podmínky dané *Studijním a zkušebním řádem FF UK*, je připojeno celkem 12 příloh (jedná se o obrazovou dokumentaci a tabulky) o celkovém rozsahu 14 stran. Použité informační zdroje jsou citovány v souladu s ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2; další poznámky týkající se zpracování bibliografických záznamů informačních zdrojů jsou uvedeny v úvodní části *Seznamu použité literatury*. Citace v textu jsou vždy uzavřeny do hranatých závorek a obsahují příjmení autora (respektive název korporace či zkrácený název díla; údaj je vynechán, je-li z textu zřejmý), rok (s případným rozlišujícím doplňkem) a lokaci v rámci citovaného dokumentu.

Za poskytnutí cenných rad a konzultací (včetně doporučení dalších informačních zdrojů relevantních tématu, zejména zdrojů patřících mezi tzv. šedou literaturu) v průběhu zpracování práce bych ráda poděkovala zvláště (v abecedním pořadí) E. Bratkové z ÚISK FF UK, E. Mackové z NK ČR, P. Pálkovi z ÚISK FF UK, informačnímu konzultantovi J. Schwarzovi a odborníkovi v oblasti selekčních jazyků J. Skolkovi.

1 Úvod

V úvodní části bakalářské práce je nastíněn jednak dobový kontext života a díla L. J. Živného, přičemž obecná charakteristika doby je doplněna stěžejními událostmi v oblasti věcného pořádání, jednak Živného stručný životopis.

1.1 Dobový kontext života a díla L. J. Živného (1872–1949)

Nejprve bych ráda uvedla několik stručných poznámek týkajících se společenského, kulturního a částečně též politického vývoje první poloviny 20. století, aby byl zřejmý rámec doby, v níž L. J. Živný působil.

Do určité míry idylická doba přelomu 19. a 20. století definitivně skončila první světovou válkou v letech 1914–1918. Pro české prostředí byl nesmírně významný rok 1918, kdy vzniklo Československo jako samostatný stát. Z mezinárodního hlediska hrála pro dobu po první světové válce podstatnou roli zvláště hospodářská krize, nástup nacismu v Evropě a vypuknutí druhé světové války.

Zatímco zejména v 19. století představovaly pro české země bránu do světa německy mluvící oblasti a částečně též Francie, do období před první světovou válkou již klademe počátek otevírání se anglosaskému světu.¹

Zejména v německé vědě a výzkumu ovšem první světová válka způsobila značný útlum, role angloamerické a frankofonní oblasti v tomto směru naopak vzrostla. Československo mohlo vzhledem ke své vědecké a technické vyspělosti začít budovat vlastní vědu. Důsledkem byl jednak nárůst množství vznikajících vědecko-

---

¹ Jednou z předních osobností 19. století, které výrazně přispěly k rozvoji české vědy, kultury a umění a udržovaly také čilé mezinárodní styky, byl stavitel, architekt, mecenáš a zakladatel České akademie pro vědy, slovesnost a umění císaře Františka Josefa II. *J. Hlávka* (1831-1908) [blíže viz např. RIES, 1991].

technických informací, jednak pokusy o vytvoření teoretické základny pro bibliografii a knihovnictví. Byl to právě L. J. Živný, který se stal představitelem emancipace našeho národního vědeckého a technického pokroku v této oblasti.

Klíčovou událostí v oblasti věcného pořádání bylo v této době zpracování modifikované verze Deweyho desetinného třídění (původní Deweyho třídění bylo připraveno již roku 1873, publikováno bylo o tři roky později v Amherstu (MA) pod názvem *A classification and subject index for cataloguing and arranging the books and pamphlets of a library*). Pro tuto modifikaci se v našem prostředí postupně vžilo označení Mezinárodní desetinné třídění (MDT).² MDT bylo vytvořeno pod patronací tehdy nově založeného Mezinárodního bibliografického ústavu v Bruselu, jenž vznikl v roce 1895³; první vydání MDT se pak objevilo v roce 1905 ve francouzštině pod názvem *Manuel du répertoire bibliographique universelle*.

Z uvedených časových údajů je tedy zřejmé, že Živnému jako zastánci a propagátoru desetinného třídění se v oblasti věcného pořádání podařilo zachytit určující mezinárodní trend své doby. Můžeme dokonce říci, že lepší univerzální pořádací systém než desetinné třídění nebyl v této době na mezinárodní scéně k dispozici.

Samotná idea desetinného třídění, ať již Deweyho nebo Mezinárodního, byla odrazem neustále vzrůstajícího počtu vědeckých a výzkumných pracovníků jako producentů informací na straně jedné a jejich spotřebitelů na straně druhé, dále také postupně vznikajících informačních útvarů v podnikové sféře (v souvislosti s počátky

---

² Viz též kap. 2.1.

³ Mezinárodní bibliografický ústav (Institut International de Bibliographie) byl založen při příležitosti konání Mezinárodní bibliografické konference v roce 1895. Po první světové válce byl přejmenován na Mezinárodní ústav bibliografie a dokumentace, v roce 1931 na Mezinárodní ústav dokumentace (Institut International de Documentation) a konečně v roce 1938 na Mezinárodní federaci pro dokumentaci (Fédération Internationale de Documentation, FID). Do roku 1931 sídlila organizace v belgickém Bruselu, od roku 1931 dále pak v nizozemském Haagu [BRATKOVÁ, 2004, s. 10]. V roce 2001 ukončila Mezinárodní federace pro dokumentaci z finančních důvodů svou činnost.

patentové ochrany v 70. letech 19. století⁴). Neustále narůstalo množství odborných a vědeckých informací, které byly publikovány zejména časopisecky. Stále výraznější úlohu hrálo sledování vývoje jednotlivých oborů (včetně sledování literatury vydávané v zahraničí). V souvislosti s tím začaly vznikat první referátové časopisy, respektive jejich zárodky v podobě rubrik zahrnujících referáty (případně recenze) vydávaných publikací (článků, monografií apod.)⁵ [PÁLKA, 2005], [SKOLEK, 2005], [VICKERY, 1999].

Budeme-li vycházet z Vickeryho historického rozčlenění tradic a přístupů k vyhledávání informací, pak můžeme konstatovat, že v Živného době byla pozornost věnována jednak vytváření klasifikačních schémat,⁶ jednak předmetovému indexování⁷. V následujícím textu uvidíme, že v Živného pracích se tyto dva proudy prolínají, což je ostatně dosud trvající trend [VICKERY, 2004, s. 140-141].

1.2 Životní osudy L. J. Živného

Ladislav Jan Živný patřil k nejvýznačnějším osobnostem českého knihovnictví a bibliografie působícím v první polovině 20. století. Na tomto hodnocení se shoduje řada významných českých odborníků; např. J. Cejpek zařazuje L. J. Živného mezi pět nejvýznamnějších osobností české informační vědy a knihovnictví

---

⁴ K zavedení patentové ochrany přispělo odmítnutí zahraničních vystavovatelů účastnit se Světové výstavy ve Vídni v roce 1873; tito vystavovatelé se totiž začali obávat, že jejich nápady by jim mohly být ukradeny a komerčně využity v dalších zemích. O deset let později vzniká Pařížská konvence na ochranu průmyslového vlastnictví (Paris Convention for the Protection of Industrial Property), tedy první významná mezinárodní smlouva, která si kladla za cíl pomoci občanům jedné země ochránit jejich intelektuální vlastnictví v podobě průmyslových práv v jiných zemích [World Intellectual Property Organization, 1999, s. 3].

⁵ Ostatně Živný rovněž publikoval množství referátů a recenzí publikací z knihovnictví a příbuzných oborů.

⁶ Jedná se o schémata vycházející z existujících rozčlenění poznání, které se v praxi zrcadlí například v organizaci škol či vědy [SKOLEK, 2004], jak uvádí také Živný (viz kap. 2.3.2).

⁷ Později začaly být zdůrazňovány lingvistické aspekty vyhledávání informací (viz též kap. 2.1) a v nejnovější době je zkoumán vliv možností počítačového zpracování a vliv poznatkového tezauru jednotlivce, tj. struktury znalostí konkrétního uživatele, na celý proces vyhledávání [volně podle VICKERY, 2004, s. 140-141].

20. století⁸ [SCHWARZ, 2003], tutěž pozici mu pŕikládá i vŕsledek malé ankety provedené mezi českými odborníky v rámci projektu *Informační společnost bez hranic* [SCHWARZ, 2005].

Živného rozsáhlá publikační činnost svědčí o všestrannosti jeho zájmů nejenom v oblasti knihovnictví a bibliografie,⁹ ale také v dalších oborech (pedagogika, výtvarné umění či historie).¹⁰ Předkládaná bakalářská práce se proto omezuje pouze na věcné pořádání v Živného pojetí jako dílčí oblast jeho činnosti v rámci knihovnictví a bibliografie.

L. J. Živný¹¹ se narodil 3. ledna 1872 v Újezdě u Chlumce nad Cidlinou v učitelské rodině a zemřel 17. března 1949 v Praze. Po složení maturity na hradeckém gymnáziu absolvoval v roce 1891 roční učitelský kurz. Následně na několika místech působil jako učitel, v roce 1899 úspěšně složil zkoušku z kreslení a deskriptivy pro měšťanské školy a díky tomu získal místo učitele nejprve na dívčí a později na chlapecké měšťanské škole v Novém Bydžově.¹² Pokud se týká Živného politické orientace, pak konstatujeme, že byl příznivcem Pokrokové strany, která reprezentovala myšlenky Masarykova realismu.

Knihovnictvím se začal Živný zabývat v důsledku své první návštěvy Anglie v roce 1902,¹³ kde navštívil řadu knihoven, které jej natolik zaujaly, že se po svém návratu začal intenzivně zajímat také o knihovnictví v českém prostředí a o jeho postupné zdokonalování. Na rozdíl od tehdy převládajícího německého vlivu na české

---

⁸ Živný je zde uváděn spolu s J. Mahenem, Z. V. Tobolkou, J. Drtinou a A. Mertou.

⁹ Živný se zabýval mj. jmennou i věcnou katalogizací, metodikou tvorby přírůstkových seznamů, organizací knihoven, knihovní legislativou, statistikami, vzděláváním knihovníků, dějinami knihovnictví, psychologii čtenáře atd. [volně podle POCH, 1947].

¹⁰ Jak ovšem poznamenává Poch [1947], „svě literární a umělecké sklony a záliby ztlumil a cele se věnoval, u nás první, knihovnickým otázkám.“

¹¹ Portrétní fotografie L. J. Živného je k dispozici v příloze č. 1, jeho ex libris pak v příloze č. 2.

¹² Do Prahy přesídlil kvůli činnosti bibliografického ústavu až v roce 1917, předchozí pokusy o přeložení do Prahy nebyly úspěšné. Zejména v souvislosti s převzetím časopisu Česká osvěta (viz dále) Osvětovým svazem v Praze existoval ze strany Osvětového svazu zájem, aby se Živný nadále na přípravě časopisu redaktorsky podílel a aby pracoval v Praze.

¹³ Do Anglie se Živný vypravil na pozvání svého bratrance, který v té době pracoval jako kadeřník v Liverpoolu. V letech 1902-1910 Živný procestoval také Německo, Holandsko, Belgii, Francii a Švýcarsko. Již při své první návštěvě Anglie se seznámil s L. C. Whartonem, který vedl slovanské oddělení Britského muzea a s nímž si Živný dlouhá léta vyměňoval korespondenci.

knihovnictví se Živný snažil prosazovat změnu orientace na angloamerické prostředí.¹⁴ Výrazně proto podporoval vzdělávací úlohu knihoven,¹⁵ obdobně jako další významná osobnost v českém knihovnictví tohoto období, tj. J. Mahen.¹⁶ Ostatně sám Živný své vzdělání získal z finančních důvodů zejména samostatným studiem. Až v roce 1919 se mu podařilo dokončit univerzitní studium.

Na rozdíl od německého (zejména pruského) pojetí knihovnictví, jež zdůrazňovalo vzorně zpracovaný fond a dobré vedení knihovny, přičemž zájmy čtenářů byly podružné, Živný považoval čtenáře v duchu angloamerického knihovnictví za prvořadého [volně podle BABOROVÁ, 1957, s. 19].

Pro jeho činnost byla tedy obecně charakteristická snaha o šíření poznatků, ať již získaných přímo z praxe nebo z četby odborné literatury. V roce 1904 proto také založil časopis *Česká osvěta*, do něhož také přispíval množstvím článků.¹⁷ Živného díla jsou ostatně často didakticky zaměřena a doplněna názornými příklady.¹⁸

Živný se rovněž zasloužil o vznik bibliografického ústavu (v roce 1917) a o první knihovní zákon (z roku 1919¹⁹). Již v roce 1918 také organizoval a vedl první knihovnický kurz u nás.²⁰ V letech 1920–1935 působil rovněž jako učitel na pražské státní

---

¹⁴ Z. V. Tobolka (1874-1949), další velká postava českého knihovnictví první poloviny 20. století, však byl naopak stoupencem německé linie. Později se Živným polemizoval nejenom v oblasti odborné, ale došlo mezi nimi i k neshodám osobního rázu. Tobolka Živného pravděpodobně příliš neuznával kvůli jeho nedostatečnému univerzitnímu vzdělání a jeho pozici venkovského učitele [JEDLIČKA, 1973, s. 382], [SKOLEK, 2004]; Živný naopak nelibě nesl Tobolkovo působení ve funkci říšského (a tedy rakouského) poslance [SKOLEK, 2005]. Dodejme, že v roce 1929 Tobolka přestal zcela uznávat desetinné třídění a místo něj navrhol za účelem lepší komunikace na mezinárodní úrovni vypracovávat cizojazyčné resumé [volně podle STÖCKLOVÁ, 1971, s. 31].

¹⁵ V českých veřejných knihovnách této doby byl kladen důraz spíše na jejich kulturní úlohu, z hlediska složení knihovního fondu byla tato role reprezentována výraznou převahou beletrie nad naučnou literaturou. O různých těsných vazbách knihoven a vzdělávacích institucí v průběhu historie Živný pojednává v samostatném článku [1904-1905].

¹⁶ Zejména spis *Knížka o čtení praktickém* (v několika vydáních) od J. Mahena [1924], dále pak např. *Knihovna jako instituce národní* s Mahenovou předmluvou [*Knihovna jako instituce národní*, 1928].

¹⁷ Časopis vycházel až do roku 1948.

¹⁸ Janovský [1972] vyzdvihuje, že „L. J. Živný se nikdy neuzavíral do neprostupných hranic odbornosti”.

¹⁹ O prosazení knihovního zákona se Živný snažil prakticky od samého počátku svého zájmu o knihovnictví. První knihovní zákon byl schválen dne 22.7.1919 a jeho oficiální název zněl *Zákon o veřejných knihovnách obecních*. Knihovní zákon byl tak mimochodem přijat dříve než ústava nového státu, která byla vydána až 29.2.1920.

²⁰ Ve výuce mělo podle Živného být věnováno pokud možno co nejvíce času otázkám praxe, respektive propojení teorie s praxí [mj. BABOROVÁ, 1957].

knihovnické škole; do svého odchodu na odpočinek v roce 1935 pracoval také v Národní knihovně.

Dále se Živný výrazně angažoval v získávání a udržování mezinárodních kontaktů,²¹ jednak za účelem získávání inspirace pro české knihovnictví ze zahraničí, jednak zpětně za účelem propagace českého knihovnictví v cizině, zejména v angloamerickém,²² ale také kupříkladu v polském prostředí.²³ Vzhledem k tématu práce zdůrazníme, že si dopisoval i s M. Deweyem, a to od roku 1905 až do Deweyho smrti v roce 1931.²⁴

Jak upozorňuje J. Sedlák [1989, s. 165], některé Živného myšlenky byly realizovány v podstatě až po druhé světové válce (např. zpravodajské, v dnešní terminologii spíše informační služby,²⁵ viz zejména [ŽIVNÝ, 1919c], [ŽIVNÝ, 1923b]) nebo dosud (přesněji ve stavu k roku 1989) realizovány nebyly (např. myšlenka G. T. Shawa o možnosti nákupu již hotových katalogizačních záznamů z nějaké ústřední instituce knihovnami, s níž se Živný ztotožňuje [1923b, s. 9-10]).

---

²¹ Při korespondenci a koneckonců i při pravidelném studiu zahraniční odborné literatury Živný využíval své bohaté jazykové znalosti [JEDLIČKA, 1972].

²² Propagace slovanských zemí obecně byla v angloamerickém prostředí zapotřebí, jak dokládá sám Živný [1906c], když naráží na nedostatečné zastoupení literatury o slovanských zemích v katalogu (v dnešní terminologii spíše v *doporučující bibliografii*) vydaném Americkou knihovní asociací (American Library Association, ALA) v roce 1904. Konstatuje, že například zeměpisná bohemikální díla jsou připojena k Rakousku, a tedy se nevyskytují samostatně. K většímu (nejenom bibliografickému) zviditelnění slovanských zemí proto konstruktivně navrhuje překlad nejdůležitějších slovanských děl do světových jazyků (eventuálně přímo jejich psaní ve některém světovém jazyce); vidíme zde zřetelnou analogii k desetinnému třídění jako prostředku mezinárodní spolupráce (viz též další text).

Svémi příspěvky do významného oborového časopisu *The Library Journal* a od roku 1912 také do *The Library Association Record* Živný přispíval k propagaci slovanského, zvláště českého knihovnictví a bibliografie v zahraničí. V menším měřítku navíc publikoval rovněž v *Bulletin of the American Library Association* a v *Public Libraries*.

²³ Viz např. překlad Živného díla do polštiny A. Łysakowským [ŽIVNÝ, 1936].

²⁴ Živný rovněž o Deweyho úmrtí stručně informoval čtenáře Časopisu československých knihovníků [ŽIVNÝ, 1932]. Uvedl také, že Dewey byl čestným členem Spolku československých knihovníků. Dle informací uváděných D. Baborovou [1957, s. 23] většina dopisů z Živného korespondence pravděpodobně podlehla zkáze; ve Sborníku na oslavu L. J. Živného [1935, s. 34 v překladu, v nečíslované obrazové příloze mezi s. 16 a 17 v originálu] je však jeden lístek od M. Deweyho adresovaný Živnému otištěn. Dewey v něm Živnému stručně děkuje za jeho zájem o katalog Americké knihovní asociace a za seznam titulů o Čechách navržený k zařazení do katalogu.

²⁵ Živný mj. doporučuje vytvářet k evidenci zodpovězených dotazů systematický rejstřík podle předmětu těchto dotazů; tato evidence se pak sama stává *informačním pramenem* [ŽIVNÝ, 1931b, s. 21-22].

2 Teorie věcného pořádání v pojetí L. J. Živného

V této kapitole jsou nejprve konstatovány a komentovány zásadní terminologické problémy. Následně je shrnut Živného přínos k propagaci a skutečnému využití desetinného třídění v našem prostředí. Zvláštní pozornost je věnována rozboru klíčového Živného díla *Třídění bibliologické* se zvláštním zřetelem k jeho návrhu vlastního *přirozeného* třídění. Stručně je uvedeno Živného pojetí problematiky třídění oboru knihovědy a třídění (typologie) knihoven.

2.1 Úvodní terminologické poznámky

Považuji za nezbytné stručně nastínit nejpodstatnější terminologické problémy,²⁶ s nimiž jsem se při zpracovávání setkala, a na jejich možné řešení. Uvedené problémy rozdělují pro přehlednost do dvou základních skupin, a to na 1) archaické termíny vyjadřující i dnes existující skutečnosti a za 2) historické termíny označující dnes již neexistující skutečnosti.²⁷

Do první z těchto skupin bych zařadila zejména samotné *desetinné třídění*. Víceslovný francouzský termín *Classification Décimale Universelle* (případně jeho anglická varianta *Universal Decimal Classification*) je totiž dnes do češtiny standardně překládán jako *Mezinárodní desetinné třídění*. Tento překlad není zcela vhodný, protože na rozdíl od originálního znění termínu, které vypovídá o charakteru třídění (předmětem třídění je univerzum lidského poznání), odráží spíše možnosti praktického využití třídění v mezinárodním měřítku. Paradoxně je tak termín velmi úzce spjatý

---

²⁶ Na rozdílnost konkrétních dnes používaných terminů a terminů uváděných Živným je z důvodu prevence nedorozumění vždy upozorněno v textu.

²⁷ Jako samostatný problém by mohla být vymezena také neustálenost terminologie v Živného době, která se i v pracích jednoho autora (zde Živného) projevovала určitou mírou nekonzistence. Protože se však jedná o obecný problém (viz též například rozkolísanost terminologie týkající se nejrůznějších aspektů relativně nového fenoménu elektronických informačních zdrojů v dnešní době), jehož projevem je užití konkrétního termínu v konkrétním kontextu, je v této práci komentován v okamžiku, kdy je takový termín citován.

s věcným pořádním z věcného hlediska nesprávný. Překlad *Všeobecné* (nebo cizím slovem *Univerzální*) *desetinné třídění* by byl zajisté výstižnější, není však v české odborné praxi (a ostatně ani v teorii) standardně zaveden.²⁸ Vzhledem ke zdůrazňování funkce desetinného třídění jako prostředku mezinárodní spolupráce (v Živného době zejména v oblasti bibliografie) se lze domnívat, že k terminologickému zkreslení došlo částečně i v důsledku vyzdvihování právě uvedeného funkčního aspektu, který byl v podstatě vnímán jako hlavní pozitivní rys desetinného třídění. Sám Živný ve svých pracích většinou hovoří obecně o *desetinném třídění* (nebo ekvivalentně o *decimální klasifikaci*) bez dalšího adjektiva, případně s dodatkem, má-li na mysli *bruselskou modifikaci* Deweyho desetinného třídění, respektive samo původní Deweyho desetinné třídění. V *Třídění bibliologickém* (viz podrobněji kap. 2.3) však Živný správně rozlišuje všeobecnost i mezinárodnost desetinného třídění, a to konkrétně ve výrazech typu „*jediné dnes mezinárodní třídění všeobecné*“ [ŽIVNÝ, 1920, s. 85].²⁹

Dále bych se ještě ráda stručně zmínila o problematice termínu *selekční jazyky*. Tento termín nebyl v Živného době sice používán, v této práci je však několikrát užit v pasážích týkajících se porovnání Živného myšlenek s novějším vývojem oboru. Povšimněme si, že z terminologického hlediska termín *selekční jazyky* odráží rostoucí důraz na lingvistické aspekty věcného pořádní; termíny *klasifikace* či *třídění* (v dnešní terminologii podřazené termínu *selekční jazyky*) vyjadřovaly naopak dobový důraz na využití principů logiky [SKOLEK, 2005].

Do druhé skupiny by bylo s vědomím jistého zjednodušení možné začlenit termín *bibliologie* (či *knihosloví* nebo *knihověda*) tak,

---

²⁸ Na nesrovnalost z hlediska překladu však stručně upozorňuje např. L. Kofnovec [1989, s. 5].

²⁹ Rovněž např. věta konstatující, že „[n]a sjezdu bibliotékářů r. 1895 v Bruselu konaném toto třídění pak prohlášeno bylo za mezinárodní“ [ŽIVNÝ, 1919d, s. 56], [v pozměněné formulaci ŽIVNÝ, 1925b, s. 431], [ŽIVNÝ, 1925?, s. 8], nebo ne zcela šťastně zvolený výraz „*univerzální uplatnění mezinárodní klasifikace decimální*“ [ŽIVNÝ, 1931b, s. 25] mohly přispět k pozdějším terminologickým nejasnostem.

jak jej chápal Živný.³⁰ Bibliologie dnes označovaná jako *knihověda* samozřejmě jako vědní obor existuje, její pojetí se však již od Živného představ značně liší (Živný například do bibliologie zahrnoval i knihovnictví a bibliografii [1924, s. 39-40],³¹ [1925b, s. 424], [1925c, s. 7, 9]; bibliologie v jeho pojetí tak měla blízko spíše k dnešní knihovní vědě neboli teorii knihovnictví [SCHWARZ, 2005]),³² zaměřuje se totiž více na historické aspekty knižní kultury (mj. na dějiny písma, psacích látek, knižní malbu, vynález a dějiny knihtisku, typografii či knižní vazbu, viz podrobněji např. [FUNKE, 1999]). Navíc jistě již v Živného době by bylo adekvátní rozšířit záběr bibliologie i o jiné typy dokumentů a hovořit pak souhrnně o *dokumentologii*. Širší diskuse o mnohdy různě chápaných termínů typu *kniha* či *dokument* však není předmětem této práce, proto na tuto problematiku pouze stručně upozorňuji.³³

Terminologie užívaná v této práci je proto jednak historická (v případech, kdy je postupováno deskriptivním způsobem, tj. zde konkrétně jsou přiblíženy Živného názory), jednak současná (v případech, kdy jsou Živného názory podrobeny hodnocení z dnešního pohledu).

2.2 Desetinné třídění a jeho propagace v našem prostředí

Přestože L. J. Živný nebyl prvním propagátorem desetinného třídění u nás (jeho předchůdci byli František Xaver Prusík [např. 1895] a jeho syn Bořivoj Prusík), byl bezesporu propagátorem nejvýznamnějším a zároveň neaktivnějším. Zatímco Prusíkové

---

³⁰ Podrobněji je o Živného pojetí bibliologie pojednáno v kap. 2.3 této práce.

³¹ Viz též příloha č. 5.

³² O terminologické nejasnosti není v tomto případě nouze ani v anglickém jazykovém prostředí; jako příklad mohou posloužit různé bibliografické společnosti, jejichž činnost částečně zasahuje i do oblasti knihovnědy (miněno knihovnědy v dnešním užším pojetí) nebo které jsou zaměřeny bibliofilsky [SKOLEK, 1970], [SKOLEK 2005]. Živný sám [1931b, s. 1-2] ostatně uvádí rozkolísanost termínu bibliografie (na jedné straně pojetí bibliografie jako prostého soupisu *literárních dokumentů*, na straně druhé pojetí směřující ke komplexní vědě o knize).

³³ Sám Živný se terminologickými otázkami rovněž zabýval (mj. i termíny *literární dokument* či *kniha*, jak je doloženo v [1931b, s. 4], dále např. terminologií přímo v oblasti věcného pořádkání, jak o tom svědčí jeho poznámky v otisku *Věcného katalogu* [1925f], [příloha č. 9, s níž věcně souvisí také příloha č. 8]).

publikovali své články o desetinném třídění spíše v periodikách s obecným záběrem (zejména časopis *Krok* a deník *Národní listy*; výjimku tvoří překlad všeobecných zkrácených tabulek pořízený B. Prusíkem a zveřejněný formou přílohy v Tobolkově *Českém knihovnictví* [Decimální klasifikace]), Živný se soustředil více na odborné publikum a profesně zaměřené časopisy (zejména *Česká osvěta*, *Česká škola*, *Knihy*, *Knihy a knihovny* a *Časopis československých knihovníků*). Již uvedený výčet titulů časopisů vypovídá o tom, že na rozdíl od Prusíků se Živný publikování článků, zpráv a dokonce i knih o desetinném třídění věnoval systematicky a dlouhodobě a reagoval i na některé málo zasvěcené informace o něm u nás.³⁴ Navíc Živný desetinné třídění propagoval i ve výuce – přednášel o něm totiž na knihovnické škole [BABOROVÁ, 1957, s. 85].³⁵

Konkrétním výsledkem propagace desetinného třídění v našem prostředí bylo zavedení tohoto třídění do knihovní praxe přímo Živným v okresní učitelské knihovně v Novém Bydžově v roce 1905.³⁶ S tím bylo také spojeno zpracování a vydání prvního českého tištěného katalogu využívajícího desetinného třídění [ŽIVNÝ, 1905a].³⁷ Následně bylo s Živného pomocí desetinné třídění uplatněno také ve veřejné knihovně v Chlumci nad Cidlinou, kterou

---

³⁴ Např. článek J. Stuchlíka v Přehledu [1911/1912] svědčí o tom, že tento autor desetinné třídění „objevil“ až při své cestě do Švýcarska, jedná se však spíše o ojedinělý případ, kdy nebyly Živného snahy o propagaci desetinného třídění zřejmě zcela účinné. Sám Živný [1920m, s. 114-115] však de facto Stuchlíka kritizuje za jeho ignoranci, protože tento autor navíc jako neknihovník nepoužíval ve svém článku adekvátní odbornou terminologii. S. Mádayovi Živný vytýká neznalost bruselské modifikace Deweyho desetinného třídění, resp. nerozlišování mezi Deweyho systémem a jeho bruselskou úpravou [ŽIVNÝ, 1920m, s. 121-124].

³⁵ V pozvánce na letní kurz pro knihovníky pořádaný londýnskou knihovnickou školou při univerzitě v Bristolu, kterou Živný uveřejnil v časopise *Knihy*, ostatně také zmiňuje, že v rámci kurzu bude probírána také problematika třídění a pro tuto část kurzu uvádí i doporučenou literaturu včetně vydání Deweyho desetinného třídění z roku 1919 [ŽIVNÝ, 1920h].

³⁶ Viz např. [ŽIVNÝ, 1915b].

³⁷ V oboru historie zde Živný používá maximálně čtyřmístné znaky, pro oblast pedagogiky pak znaky třímístné. Znaky byly doplněny autorskými značkami (počátečním písmenem jména autora), případně ještě počátečním písmenem názvu daného spisu. Baborová [1957, s. 36] upozorňuje na některé nedostatky tohoto způsobu odlišování jednotlivých spisů, zejména na možnost stejných počátečních písmen u různých autorů pouze částečně vyřešenou zahrnutím druhého písmene z autorova jména do autorské značky.

spravoval Živného příbuzný³⁸ Karel Valeška.³⁹ Ve veřejné knihovně v Písku zavedl používání desetinného třídění František Lipš,⁴⁰ v knihovně Svatopluka Čecha ve Vídni J. Hošťálek,⁴¹ v knihovně pražské Obchodní a živnostenské komory pak J. Lehár.⁴² Živný uvádí také další aplikace desetinného třídění [1920, s. 115-116]; Knihovnu Národního shromáždění, kterou vedl Z. V. Tobolka, však ve svém výčtu uvádí podle Stöcklové mylně [1971, s. 31].

Na základě informací Mezinárodního bibliografického ústavu Živný poznamenává, že desetinné třídění prakticky není zavedeno v německých vědeckých knihovnách či v (zvláště univerzitních) rakouských knihovnách. Desetinné třídění přijala z tohoto německo-rakouského kulturního okruhu vlastně jenom veřejná knihovna ve Svitavách. Naopak nejvíce bylo desetinné třídění rozšířeno v největších institucích v Belgii, Spojených státech, Francii, Rusku a Velké Británii [ŽIVNÝ, 1920i].⁴³ Již z tohoto výčtu je patrné, jak úzce byla Živného orientace na anglosaské prostředí spjata s propagací desetinného třídění jako pořadací soustavy vhodné pro různorodé knihovnické i bibliografické účely. Připomeňme si, že

---

³⁸ Protože použitá literatura se neshoduje v přesném určení příbuzenského vztahu Živného a Valešky (zatímco Baborová [1957, s. 35] uvádí, že Valeška byl Živného tchánem, Buriánková zmiňuje Valešku jako jeho švagra [1977, s. 44]), upřednostňuji zde obecnější výraz *příbuzný*.

³⁹ Viz blíže [VALEŠKA, 1905-1906]. Baborová [1957, s. 35] uvádí, že na myšlence i realizaci katalogu chlumecké knihovny byl pravděpodobně Živného podíl velmi výrazný. Dokládá to rozdělení fondu na zábavnou (uspořádanou abecedně podle jmen autorů) a naučnou literaturu (uspořádanou podle desetinné klasifikace s maximálně dvojmístnými znaky).

⁴⁰ Signatura přiřazovaná knihovním jednotkám v pisecké knihovně byla složena ze znaku desetinného třídění a z přírůstkového čísla [STÖCKLOVÁ, 1971, s. 25].

⁴¹ O určujícím vlivu Živného popularizačních prací o desetinném třídění na jeho zavedení v této knihovně pojednává R. Balaš ve *Sborníku věnovanému oslavě L. J. Živného* [1935, s. 15].

⁴² Živný také v časopise *Knihy* uveřejnil recenzi Lehárova *Abecedního indexu k věcnému katalogu knihovny Obchodní a živnostenské komory v Praze* [ŽIVNÝ, 1920e]. V recenzi vyzdvihuje význam Lehárova díla především z toho důvodu, že jsou z něj velmi dobře patrné praktické výhody plynoucí z využívání desetinného třídění. Pro zajímavost dodejme, že Živný zde stručně komentuje také problematiku zastarávání klasifikačních soustav.

⁴³ Živný [1904a] také informuje o zavedení Deweyho desetinného třídění v norských knihovnách. Upozorňuje zejména na ten fakt, že v Norsku bylo jednotné zavedení desetinného třídění do všech veřejných knihoven a do *jednotného* katalogu iniciováno knihovnickým oddělením tamějšího ministerstva školství [ŽIVNÝ, 1920m, s. 95]. V referátu o Bykovského publikaci Živný [1923c] upozorňuje na propagaci desetinného třídění Naukovým institutem ukrajinské knihovně sídlícím v Kyjevě a v článku o varšavské veřejné knihovně [1929/1930] pak na aplikaci desetinného třídění v této knihovně. Ve stručném referátu o bibliografické publikaci litevského bibliografického ústavu [1930a] Živný zmiňuje využití bruselské úpravy desetinného třídění v této práci, v referátu o polské speciální bibliografii z oblasti sociální práce [1930e] Živný pomocí znaků desetinného třídění přibližuje obsahovou náplň v té době ještě nedostatečně vyjasněného oboru. Ve zprávě o ruském lístkovém tištěném katalogu [1927b] Živný stručně informuje o využití desetinného třídění v SSSR.

Živný propaguje využívání desetinného třídění v různých typech knihoven a jiných informačních institucí [ŽIVNÝ, 1920c].⁴⁴

Námitku Baborové [1957, s. 34] spočívající v tom, že Živný si při snaze zavádět desetinné třídění v českých veřejných knihovnách neuvědomoval, že v tehdejší době v jejich fondech převládala beletrie, a tudíž že vhodnější bylo uspořádání autorské, lze částečně vyvrátit tvrzením, že Živný se snažil rovněž o změnu v poslání veřejných knihoven, které měly sloužit nejenom kulturním, ale také vzdělávacím účelům. V takovém případě by pochopitelně bylo nezbytné obohatit fondy o naučnou literaturu, využití desetinného třídění by tedy bylo možno považovat naopak za velmi perspektivní pořádací systém.

Živný se snažil prosazovat desetinné třídění v Osvětovém svazu, zejména v jeho knihovním odboru. Přes počáteční odpor nakonec začal sám Osvětový svaz desetinné třídění propagovat. Svědčí o tom mj. provolání *Správám všech českých knihoven veřejných* (tj. zkrácená verze *Rad a pokynů pro knihovny a čítárny* [ŽIVNÝ, 1915c]), v němž jsou veřejné knihovny vyzývány k jednotné aplikaci desetinného třídění [Osvětový svaz, 1916], [Osvětový svaz, 1916?], [STÖCKLOVÁ, 1971a, s. 27], [STÖCKLOVÁ, 1971b, s. 80].⁴⁵ Provolání se soustředilo na jednotnost věcného zpracování fondů, jmenné zpracování již nezdůrazňovalo. Porovnáme-li tento fakt se současnou praxí v knihovnách ČR, pak můžeme naopak konstatovat, že ve jmenném zpracování obecně panuje větší shoda než ve zpracování věcném [např. BALÍKOVÁ, 2004].

Z hlediska využití desetinného třídění pro bibliografické účely Živný klade důraz na opatřování záznamů *Českého katalogu bibliografického* znaky desetinného třídění (od roku 1914 do

---

⁴⁴ Živný také mj. později recenzoval vydání desetinného třídění Československým svazem elektrotechnickým [1930b], které se stalo dokladem užitečnosti desetinného třídění pro konkrétní obor, tj. elektrotechniku, a zároveň ukázalo, že některé části, které v tomto vydání byly zkrácené, je třeba (nejlépe Spolkem československých knihovníků) doplnit.

⁴⁵ Živný tuto myšlenku zachytil již např. v [1912b].

poloviny roku 1918; ČKB vycházel v redakci K. Nosovského, J. Máje a L. J. Živného) a také využívání desetinného třídění v pracích bibliografického ústavu. Znaky desetinného třídění byly později také označovány záznamy v *Bibliografii československé knihovědy*, kterou vytvářel Živný a později Lugs [ŽIVNÝ, 1928–1942].⁴⁶

Živný obecně pokládal bibliografie neobsahující u jednotlivých záznamů znaky desetinného třídění přímo za “defektní publikace” [ŽIVNÝ, 1920j]. Podobně ostatně hodnotil taktéž bibliografické práce nevybavené autorskými a věcnými rejstříky [1919a, s. 679], [1919b, s. 25].

K propagaci desetinného třídění se Živný snažil přispět také publikací některých monografií, mj. *Třídění desetinného v praxi* [1917c]. *Složitost* desetinného třídění pokládá Živný za jeho přednost, nikoliv nedostatek [1916c, s. 114], [1917c, s. 1]. Pomocí přehledného diagramu znázorňujícího hlavní třídy desetinného třídění, nejdůležitější podtřídy a pomocné znaky (*indexy*), který Živný zpracoval ve spolupráci s J. Springerem a který byl přílohou *Třídění desetinného v praxi*, je ostatně zřejmé, že principy desetinného třídění mohou být přehledně vyjádřeny i graficky a mohou být využity jako výuková pomůcka pro bližší seznámení se s uvedenou klasifikační soustavou.⁴⁷ Přehled Deweyho desetinného třídění uvádí Živný také v publikaci *Veřejné knihovny*⁴⁸ a doplňuje jej o výčet *pomocných indexů* formálních a zeměpisných, které byly přidány v rámci bruselské modifikace [ŽIVNÝ, 1919d, s. 54-57].

Zatímco pro knihovny Živný doporučuje používání skutečného systematického katalogu využívajícího desetinné třídění, pro knihkupeckou praxi se spíše přiklání ke katalogu, který označuje adjektivem *slovníkový* [1917c, s. 9].

---

⁴⁶ Viz podrobněji kap. 3.1.5.

⁴⁷ Popis tohoto diagramu a stručný návod k jeho použití v praxi je obsažen v [ŽIVNÝ, 1917b].

⁴⁸ J. Volf [1920, s. 38] v recenzi tohoto Živného díla zmiňuje tehdy aktuální spor týkající se užitečnosti zavádění desetinného třídění do knihoven; za hlavní kladný rys desetinného třídění pak pokládá jeho mezinárodnost.

Na rozdíl od některých kritiků desetinného třídění, kteří se s ním seznámili jen povrchně (podle samotného Živného např. J. Stuchlík a částečně také S. Máday), Živný ve svých pojednáních vycházel z rozsáhlých znalostí získaných studiem relevantní literatury i ze svých praktických zkušeností.

2.3 Třídění bibliologické a Živného návrh vlastního třídění

Ve svém díle *Třídění bibliologické : úvod do teorie a praxe třídění bibliotečního a bibliografického* z roku 1920 L. J. Živný jednak přehledně shrnuje řadu myšlenek, které předtím publikoval v článcích zejména v časopise *Česká osvěta*, jednak se podrobněji zabývá historií klasifikačních soustav a zvláště jejich teoretickými základy. Jádrem díla jsou tedy otázky systematického věcného pořádku, nikoliv již otázky předmětového věcného pořádku.⁴⁹

2.3.1 Vztah bibliologického a vědeckého třídění

Bibliologie (synonymně knihosloví či knihověda) je podle Živného „*nauka, jejímž předmětem jest studium knihy v nejširším i historickém slova významu, zahrnujícím zpravidla literární dokumenty všech druhů a všech dob*“ [1920m, s. 7]. Bibliologické třídění pak patří do oblasti praktické bibliologie a zároveň do oblasti praktické logiky.

Živný zdůrazňuje, že je třeba rozlišovat mezi tříděním bibliologickým, které pracuje s věcmi samými (s knihami), a tříděním logickým, které se soustřeďuje na abstraktní pojmy [1920m, s. 7].⁵⁰

---

⁴⁹ Termíny *předmětové věcné pořádku* a *systematické věcné pořádku* jsou zde užity ve smyslu, v jakém je používá B. Kovář [1976, s. 55].

⁵⁰ Z dnešního hlediska by již toto vymezení (odhlédneme-li na okamžik od v současnosti již neaktuální terminologie) muselo být nutně doplněno o další typy dokumentů nebo obecněji informačních zdrojů, ať již fixovaných na hmotných nosičích (v Živného pojetí *věci samé*) nebo dostupných v elektronické podobě, kde hmotný nosič ustupuje do pozadí.

Proto byla z knihovnického hlediska správně vytvářena třídění v nejstarších knihovnách, jejichž východiskem byly přímo knihy, které tvořily součást konkrétního fondu, respektive sbírky. Podobně tomu bylo v případě třídění odrážejících rozčlenění výuky na středověkých univerzitách, a tudíž rovněž dobový stav literatury. Problém podle Živného nastává v okamžiku, kdy se jednotlivé vědy začínají výrazně specializovat a základem třídění knih se stávají vědecká třídění. V této souvislosti Živný obsáhle cituje kritiku systematických katalogů M. Schrettingera, který kromě jiného poukazoval na obtížnost vytváření systematických katalogů (vycházejících z umělých třídění) knihovníky i na obtížnost jejich následného využívání vědci (z nichž každý má právo vytvořit si vlastní klasifikaci) a doporučoval vytvářet třídy v klasifikaci jenom v případě, že jsou podloženy literaturou.

Podstatný rozdíl mezi oběma tříděními je ostatně výstižně vyjádřen také v Živného díle *Věcný katalog*: „*Vědecké třídění jest soustavné seskupení všech vědních poznatků (oborů, vědních skupin, tříd), bibliologické, knihovědné třídění jest soustavné uspořádání poznatků, obsažených v knihách. Ono třídí vědění všecko, toto jenom vědění, které je dáno knihami, které je dáno bibliograficky*“ [ŽIVNÝ, 1925e, s. 13].⁵¹ Na tomto místě podotkneme, že Živný rozlišuje teorii tvorby katalogu od abstraktnější teorie klasifikace.

V uvedeném textu je implicitně obsaženo, že další odlišnost spočívá v tom, že zatímco třídění bibliologické je vytvářeno průběžně, vědecké třídění je vytvořeno jednorázově, a tudíž brzy

---

⁵¹ V anglicky psané odborné literatuře se dnes často vyskytuje výraz *literary warrant*. Z hlediska věcného pořádání si zaslouží naši pozornost díky tomu, že klade důraz na to, aby daný pořádací systém odrážel témata vyskytující se v konkrétním fondu a zároveň terminologii používanou v současné literatuře [volně podle SAPON-WHITE, 2005]. Zatímco první princip je podle mého názoru možno aplikovat v oblasti systematických i předmětových selekčních jazyků, druhá zásada je typičtější pouze pro předmětové selekční jazyky, pro systematické selekční jazyky již pouze doplňkově (zejména v abecedním rejstříku, tedy pomůcce k používání daného systematického selekčního jazyka, a v ekvivalentech jednotlivých notací v přirozeném, byť většinou částečně formalizovaném jazyce).

ztrácí na aktuálnosti. Při tvorbě bibliologického třídění by tedy mělo být postupováno induktivním způsobem, nikoliv deduktivním.⁵²

Navíc Živný podotýká, že ne všechny vědy jsou přesně vymezeny, v některých případech se jedná o pouhé mechanické seskupení různorodých poznatků. Otázkou proto je, zda se skutečně jedná o vědecké třídění [ŽIVNÝ, 1920, s. 37]. I z tohoto důvodu není vědecké třídění vhodné pro knihovnické a bibliografické účely.

Je nutno vycházet z podstatných znaků knih, přičemž pro knihovnické účely postačí zachytit menší počet těchto znaků než pro účely bibliografické.

Principy bibliologického třídění plynou i z definice knihovny (bibliotéky), kterou Živný uvádí v tomto znění: „*Bibliotéka jest sbírka nezczitelných dokumentů literárních, soukromě nebo veřejně přístupných*“ [1920m, s. 32]. Podle Živného je knihovna stejnou sbírkou jako sbírky muzejní, a tudíž její pořádání podléhá týmž pravidlům.

Vědecké třídění je sice užitečným vodítkem či orientačním prostředkem, je však nutno přihlížet k individuálním vlastnostem sbírkového předmětu. Podobně je tomu v případě bibliografie. Pro každý pořádací systém přitom představuje důležitou fází vývoje jeho testování, Živný proto navrhuje nejprve vytvoření pokusného systému.

Živný si uvědomuje rovněž komplikovanost práce s knihami s polytematickým obsahem. Doporučuje, aby knihy tohoto charakteru byly pokládány za více bibliologických jednotek v závislosti na množství předmětů, o nichž je v nich pojednáno. Tím je naznačena nižší důležitost hmotného nosiče, na němž jsou informace v rámci daného dokumentu (zde knihy) fixovány. Živný v této souvislosti poznamenává, že je nutno vzít v úvahu také analytické zpracování bibliologických jednotek; u knih se jedná o jejich části, kapitoly i jednotlivé odstavce, v případě periodik

---

⁵² S tímto Živného názorem souhlasí i B. Lifka [1922].

a polytematických publikací (v Živného terminologii *polygrafických*) pak o jednotlivé články a příspěvky.⁵³

Filozofická třídění věd dělí Živný na třídění umělá, jejichž podkladem je „*koordinace předmětů dle rozmanitých kategorií*“, a třídění přirozená, která „*přihlížejí ke složitosti daných jevů, čímž vzniká již vlastní stupnice věd*“ [ŽIVNÝ, 1920m, s. 37]. Za jedno z přirozených třídění pokládá třídění vytvořené T. G. Masarykem.⁵⁴

Podobně lze rozčlenit třídění bibliologická: Metodu využívající při své konstrukci pouze existujícího literárního materiálu nazývá Živný jako *přirozenou* či *organickou*, a to na rozdíl od metody *umělé* vycházející ze spekulativního přístupu. Přirozená třídění mohou vznikat buď mechanicky (prostým výčtem na základě literatury), nebo organicky [ŽIVNÝ, 1920m, s. 35, 37-38]. Z časového hlediska vznikala ve starověku a ve středověku, umělá třídění jsou pak charakteristická pro období novověku, kdy se stává předmětem zkoumání věda jako taková. Mnohdy se přitom jednalo o kombinace obou přístupů.

2.3.2 Přehled jednotlivých bibliologických třídění

Živný dále podává stručný výklad o nejnámějších historických bibliologických tříděních. V případě nejstarších literatur je ovšem potřeba se vyrovnat s nedostatkem informací o organizaci literárních děl v knihovnách a o knihovnách jako takových vůbec, je však možno pokusit se na základě nepřímých či částečných důkazů o náčrt ideálního profilu klasifikačního schématu

---

⁵³ Viz též kap. 3.1.4.

⁵⁴ Při objasňování pojmu stupnice věd vychází Masaryk částečně z myšlenek J. A. Komenského a A. Comta; stupnice věd by měla sloužit k vytvoření optimální posloupnosti či návaznosti věd z hlediska lidského učení (v zásadě se jedná o známý přechod od jednoduššího ke složitějšímu), dále postavení vědy v rámci stupnice odráží její stupeň dokonalosti a její vztahy k ostatním vědám, stupnice plní také funkci metodologického návodu k vědeckému studiu a konečně má svou historickou platnost. Poznamenejme ještě, že na rozdíl od Komenského se Masaryk domnívá, že v důsledku značných nesourodostí mezi jednotlivými vědami není možné sestavit jedinou stupnici věd, a rozlišuje soustavu teoretických věd (složená z řady věd abstraktních a z řady věd konkrétních) a soustavu praktických věd. Podrobněji viz [MASARYK, 2001, s. 59-70].

[ŽIVNÝ, 1920, s. 43]. Z nejstarších států se Živný konkrétně zabývá zejména starověkým Egyptem, státními útvary na území Mezopotámie,⁵⁵ Čínou a Řeckem. V případě Řecka se zaměřuje na Aristotelovo třídění věd, zmiňuje také Kallimachův katalog alexandrijské knihovny a Porfyriovo dichotomické třídění.

Pro středověk je typické schéma trivium a quadrivium, které jednak vychází z Aristotela, jednak je odrazem vědeckých disciplín, jež se tehdy především pěstovaly a jejichž obsah tvořil základy školní výuky. Z českého prostředí Živný uvádí mj. systematický katalog pražské univerzity.⁵⁶ Dále konstatuje rozvoj třídění od 16. století v souvislosti se vznikem moderní bibliografie (Konrad Gesner, Gabriel Naudé) a s novým přístupem k vědeckému zkoumání (Francis Bacon). Pozornost věnuje také didakticky orientovanému třídění Jana Amose Komenského.

Spekulativní soustavy zejména konce 18. a počátku 19. století (mj. hnutí encyklopedistů) podle Živného působí s ohledem na bibliologická třídění problematičtěji. Z novějších klasifikačních schémat se Živný relativně detailně zabývá schématy vytvořenými O. Hartwigem, C. A. Cutterem, J. D. Brownem,⁵⁷ popisuje také klasifikaci Kongresové knihovny a způsob pořádání používaný v Knihovně Britského muzea.

Největší pozornost pak Živný věnuje genezi původního Deweyho i následného upraveného bruselského desetinného třídění, zejména jeho hlavním záporným i kladným rysům.

V souladu s ostatními kritiky (mj. B. Sayers a H. E. Bliss) vytýká Živný Deweymu zastaralost jeho struktury, jež vychází z Harrisova schématu, které je samo založeno na schématu Francise Bacona, tedy ve své podstatě pochází ze začátku 17. století. Některé

---

⁵⁵ Na pravděpodobnou existenci věcného katalogu v knihovně v Ninive Živný upozorňuje i jinde [1904-1905, s. 244].

⁵⁶ Podrobnější informace jsou k dispozici např. v díle *Katalogy knihoven kolejí Karlovy university* [1948].

⁵⁷ Brownovu klasifikační soustavu a její praktické uplatnění v britských veřejných knihovnách Živný popisuje již ve své práci *Veřejné knihovny ve Velké Británii* [1905b, s. 32-36] [1905c]. Živný [1913b] si velmi cení kvalitních učebnic od J. D. Browna, v nichž jsou zahrnuty také otázky třídění.

další kritické připomínky se v důsledku toho vztahují spíše k těmto dřívějším soustavám než k samotnému Deweyho třídění. Živný uvedenou soustavu také kritizuje pro její spekulativnost (viz výše zmíněné Baconovo schéma jako základní východisko).

Živný následně shrnuje výsledky diskusí odborníků o Deweyho třídění, přičemž jako hlavní kladné vlastnosti tohoto třídění se jeví jeho expanzivnost, dále pak mezinárodní srozumitelnost díky využití číselné notace a v neposlední řadě je pozitivně vnímáno množství práce vložené do vytvoření tohoto třídění. Živný sám však upřednostňuje bruselskou úpravu desetinného třídění, kterou můžeme pokládat za výraznou reformu původního Deweyho třídění.

Zatímco Dewey zamýšlel využít své třídění pouze k pořádání knih, bruselská modifikace však již počítá s analytickým popisem, archivními dokumenty a obrazovými materiály, proto je detailnější a zabývá se jednotlivostmi [volně podle ŽIVNÝ, 1920m, s. 111]. Hlavní přínos bruselské úpravy spočívá podle Živného v rozpracování *indexů* (v dnešní terminologii pomocných znaků), a tedy v možnosti lépe zachytit složená témata [1920m, s. 112].

Na první pohled dosti překvapivě vyznívá zařazení desetinného třídění (Deweyho i bruselské varianty) mezi třídění přirozená, jestliže, jak je již koneckonců konstatováno výše, vzniklo na základě spekulativním,⁵⁸ konkrétně jako výsledek přebírání základního Baconova schématu, což bychom mohli graficky znázornit takto:

F. Bacon → W. T. Harris → M. Dewey → bruselská modifikace Deweyho

Důvodem k zařazení desetinného třídění mezi třídění přirozená je podle Živného ten fakt, že desetinné třídění je

---

⁵⁸ Na tento fakt upozorňuje také Jedlička [1958, s. 74].

rozšiřováno tak, aby co nejlépe reflektovalo obsah knih, jak ostatně konstatuje i Baborová [1957, s. 34].

2.3.3 Živného návrh přirozeného třídění

Živný sice na jednu stranu kritizuje ostatní pokusy o vylepšení desetinného třídění odstraněním jeho hlavních nedostatků, jako konstruktivní oponent však zároveň navrhuje vlastní třídění, které vychází z klasifikace věd podle T. G. Masaryka.⁵⁹ Sám Masaryk ostatně přímo na Živného dotaz navrhl v dopise z 28. září 1905 [cit. v ŽIVNÝ, 1920m, s. 150] desetinnou úpravu své klasifikace v tomto znění (ponecháno v původním pravopisu):

- Matematika,
- mechanika, fyzika,
- chemie,
- biologie,
- psychologie,
- sociologie,
- jazykozpyt,
- aesthetika,
- věda náboženská,
- filozofie (logika, metafyzika).

Živný rovněž představuje dále upravené schéma přirozeného třídění v následující podobě [ŽIVNÝ, 1920m, s. 126-127] (rovněž ponecháno v původním pravopisu):

---

⁵⁹ Masarykovu klasifikaci věd teoretických abstraktních (nikoliv již teoretických konkrétních a praktických) Živný uvádí ve spise *Veřejné knihovny*, kde také uvádí, že knihovnictví bylo v Masarykově pojetí zařazeno mezi „*vědy o intelektuální (a mravní) organizaci lidské společnosti*“, a tedy do oboru „*abstraktní sociologie*“ [1919d, s. 51-52].

1. matematika a vědy přírodní
2. technologie
3. biologie, psychologie
4. sociologie
5. historie
6. jazykověda
7. literatura
8. esthetika
9. náboženství
10. ethika, filozofie⁶⁰

Svůj návrh pokládá Živný (na rozdíl od Deweyho systému i jeho bruselské úpravy) za skutečně *desetinné* třídění – z hlavních tříd totiž vynechává třídu všeobecností a zařazuje ji do třídy 8 mezi literaturu. Z celého díla *Třídění bibliologické* lze ostatně soudit, že největší problém třídění spočívá právě ve vymezení hlavních tříd a stanovení jejich pořadí. Zdá se, že právě zde je těžko možné kategoricky rozlišovat klasifikace přirozené a umělé či klasifikace vědecké a bibliologické [SKOLEK, 2005].⁶¹

Živný kupodivu svůj návrh přirozeného třídění začlenil v rámci tohoto díla do kapitoly *Ostatní soustavy novější*, přestože základní členění vychází také z desetinného principu, patřilo by tedy mezi *Soustavy decimální*. Zařazení lze však do jisté míry uspokojivě vysvětlit tím, že Živný nepoužívá přímo desetinnou notaci.

Návrh přirozeného třídění (včetně podrobného rozpracování třídy 00 Matematiky a třídy 14 Zoologie, dále pak jazyků se zvláštním důrazem na jazyky slovanské a geografických oblastí, z nichž jsou následně odvozeny zeměpisné pomocné znaky, tedy *určovatelé*) byl ovšem poprvé publikován časopisecky již v roce 1906 [ŽIVNÝ, 1906b, s. 165-171]. Dále jej Živný ve zjednodušené

---

⁶⁰ Detailní přehled přirozeného třídění je obsahem přílohy č. 4.

⁶¹ Z novějších projektů viz např. *Broad System of Ordering* (BSO) [FID/BSO Panel, 1979].

podobě uvádí v krátkém časopiseckém příspěvku o Masarykově klasifikaci, kde jej omezuje na patnáct hlavních tříd.⁶² Doporučuje zde zavedení tohoto třídění v nově zakládaných knihovnách nebo v knihovnách s relativně malým fondem, v nichž by byla proveditelná reklasifikace. Rovněž upozorňuje na možnost záměny číselné notace za smíšenou. Svým způsobem se ve své poznámce o možnosti snížení počtu hlavních tříd na deset (sdružením vybraných oborů do jedné třídy) opět dostává k desetinnému principu [ŽIVNÝ, 1920f]. Využití upravené verze Živného přirozeného třídění v praxi je blíže komentováno v kap. 3.1.2.

Negativním rysem Živného návrhu je podle mého názoru notace, která je složena vždy alespoň ze dvou číslic (00-99) a způsobuje značnou nepřehlednost celé soustavy, neboť není na první pohled zřejmá podřazenost a nadřazenost tříd.⁶³ V tomto ohledu se Živný inspiroval návrhem southwarkského knihovníka R. W. Moulda, který, přestože nenabídl vlastní třídění po obsahové stránce, navrhl rozšiřující alfanumerickou notaci překonávající nevýhody *prokrustovské* desítky [ŽIVNÝ, 1906b, s. 150].

Z Živného návrhu třídění je také zřejmé, že se nevyhnulo některým nedostatkům desetinného třídění v pojetí M. Deweyho – jazyky jsou například členěny na:

- staré, orientální a románské
- slovanské
- germánské
- ostatní

Zatímco tedy M. Dewey příkládal ve svém třídění menší význam jazykům slovanským (byly zařazeny mezi *Minor Languages*), Živný se na jednu stranu snažil seskupit jazyky do

---

⁶² Viz příloha č. 3.

⁶³ Živný sám na tuto skutečnost upozorňuje v předmluvě k prvnímú ročníku *Bibliografického katalogu* [Československý ústav bibliografický, 1923-1929, s. iv]: „K bibliografické soustavě, již doplněnou tu připojujeme, třeba poznamenati, že použité symboly nevyjadřují logickou podřaděnost oborů, nýbrž jsou prostou grafickou pomůckou notační“.

obsahově rozsáhlejších tříd (slovanské,⁶⁴ germánské), na druhou stranu se však dopouští chyby v tom, že uplatňuje v tomto konkrétním příkladě více kritérií třídění zároveň – část první třídy totiž tvoří jazyky *staré* a *orientální* (časové a prostorové hledisko). Živného návrh v *Třídění bibliologickém* detailně nerozebírá logiku, z níž vychází, lze se pouze domnívat, že se snaží odstranit nedostatky identifikované u ostatních popisovaných klasifikačních systémů. Toto je zřejmé v případě deseti základních tříd, porozumění podrobnějšímu rozpisu celého třídění, které navíc není zcela v souladu se skutečně *desetinným* tříděním podle Živného návrhu,⁶⁵ jak ostatně poznamenává i Tobolka [1920, s. 166], však z dnešního hlediska naráží na dva hlavní problémy, jednak na velmi odlišný stav vědeckého poznání v první čtvrtině 20. století a dnes, jednak na nedostatečný komentář samotného Živného k jím navrhovanému klasifikačnímu schématu.

2.3.4 Hodnocení Třídění bibliologického z dnešního pohledu

Třídění bibliologické bylo v době svého vydání jistě velmi přínosné v tom, že obsahovalo přehled významných historických i tehdy soudobých klasifikačních systémů. Koneckonců další významným dílem zabývajícím se klasifikací bylo až Drtinovo skriptum *Věcná katalogizace* [STÖCKLOVÁ, 1971a, s. 50]. L. Bykovskyj, který se zasloužil o propagaci Živného prací na Ukrajině,⁶⁶ ostatně poznamenává, že *Třídění bibliologické* může být využito pro potřeby vysokoškolské výuky oboru [*Sborník věnovaný oslavě L. J. Živného*, s. 22-23].

---

⁶⁴ Podle Mezinárodního desetinného třídění [2003] je dnes v tomto klasifikačním systému čeština, tj. =162.3, zařazena mezi západoslovanské jazyky, tedy =162, které pochopitelně patří mezi jazyky slovanské, tj. =16.

⁶⁵ Toto je patrné i z již citované přílohy č. 3.

⁶⁶ L. Bykovskyj přeložil Živného dílo *Nové poslání knihoven a ústavy informační* do ukrajinštiny, Živný sám pak napsal několik článků přímo pro ukrajinské knihovědné časopisy.

Z dnešního hlediska bych jako negativum *Třídění bibliologického* hodnotila nedostatečný popis či komentář k Živného návrhu vlastního třídění. Rovněž Živného preference vytváření vlastní klasifikace v každé knihovně⁶⁷ oproti převzetí již vytvořeného bibliologického třídění z dnešního hlediska není zcela aktuální, byť Živný toto doporučení omezuje na menší či nové knihovny, případně knihovny v procesu reorganizace, nikoliv již pro knihovny velké a knihovny s vysokým počtem přírůstků.⁶⁸

V oblasti bibliografie zdůrazňuje Živný nutnost používání notace (čili *bibliografické symbolisace*) k usnadnění komunikace záznamů na mezinárodní úrovni [ŽIVNÝ, 1920, s. 156]. V dnešní době by tento názor musel být nezbytně rozšířen také na úroveň katalogizačních záznamů (viz existence množství souborných katalogů dostupných online prostřednictvím internetu a systémy sdílené katalogizace).

Živný v návaznosti na E. Wileyho doporučuje, aby třídění jednotlivých oborů bylo vytvářeno samostatně s ohledem na danou literaturu. Prosazuje také, aby mezi jednotlivými třídami, které spolu souvisejí, a také v praxi v katalogích byly uváděny příslušné odkazy (*revokace*) [ŽIVNÝ, 1920, s. 158-159].

Živného názory na teorii bibliologického třídění vedou k závěru, že k třídění se v zásadě nelze stavět proaktivně, ale pouze reaktivně (zjednodušeně řečeno, knihovník zahrne novou třídu do daného hierarchického systému pouze v případě, že je o tématu, které třída reprezentuje, publikován nějaký dokument). Předností tohoto pojetí však jsou široké možnosti aktualizací klasifikačních schémat, a tedy pružná reakce na změny (při praktické aplikaci těchto idejí by však pochopitelně velmi záleželo na konkrétním nastavení procesu aktualizace schématu).

---

⁶⁷ Viz též [ŽIVNÝ, 1928b, s. 38-39]: “Nevyhovuje-li nám některý klasifikační systém nebo jeho část, prostě jej odmítneme a jdeme svou cestou, zkušenost dobře uvážená je nejvyšší sankcí našich kroků.”

⁶⁸ Viz také např. [ŽIVNÝ, 1914c, s. 2], [ŽIVNÝ, 1914b, s. 2].

2.4 Třídění oboru knihovědy a třídění (typologie) knihoven

Tato část bakalářské práce by mohla být zařazena i v následující kapitole; Živný zde na praktickém příkladu demonstruje své pojetí obsahové struktury určitého (jemu blízkého) oboru.

2.4.1 Třídění oboru knihovědy

Živný se zabýval také knihovědnou teorií, mj. rozčleněním jednotlivých oblastí bibliologie, které se od sebe odlišují tím, že na knihu pohlíží z různých hledisek. Na nejvyšší úrovni Živný uvádí bibliologii (knihovědu) všeobecnou (teoretickou), bibliologie (knihovědy) speciální a praktické [viz příloha č. 5].

Důkazem Živného zájmu o různé oblasti *bibliologie* (ve nejširším smyslu, jak tento termín používal Živný) může být také rukopisný výtah podřadí 655 desetinného třídění *Industrie du Livre* [viz příloha č. 6].

Z publikovaných dokumentů se pak jedná zejména o první díl Živného *Rukověti bibliografie*, která je jako celek založena na přednáškách pronesených na státní knihovnické škole v letech 1919–1923, v níž se Živný [1924] věnuje rovněž problematice vztahu mezi bibliografií, bibliologií a literární historií. Uvádí mj. pojetí G. Naudého, který řadil bibliografická díla a spisy o knihovnách dohromady, klasifikaci J. Garniera, jenž považoval bibliografii za součást literární historie, či J. M. Franckeho, který ve svém třídění rozlišoval dějiny knihoven a katalogů a všeobecnou nauku o knize [1924, s. 8-11]. Nezapomíná ani na podrobné rozčlenění bibliografie podle G. F. Debureho či J. C. Bruneta a komentuje rovněž Peignotovo široké pojetí bibliografie jako nejvšeobecnější nauky.

Ve druhém díle *Rukověti bibliografie* [1932–1940] se Živný mj. zabývá problematikou pořádání soupisů v historii.⁶⁹ Vyjadřuje se zde jak k pořádání knihovních jednotek, tak k pořádání jejich bibliografických či katalogizačních záznamů. Formuluje také rozdíl mezi požadavky knihovnické a bibliografické praxe. Rozebírá tedy podrobněji některé otázky, které naznačil již dříve ve *Třídění bibliologickém* [1920m].

2.4.2 Třídění (typologie) knihoven

Nejprve zopakujme, že Živný knihovnou rozumí „*sbírku nezcizitelných produktů literárních zřízenou na prospěch těch, kteří si žádají je čísti*“, alternativně ji definuje jako „*sbírk[u] nezcizitelných produktů literárních, soukromně⁷⁰ nebo veřejně přístupných*“ [1904–1905, s. 261], [1919d, s. 52].

Z tohoto vymezení je totiž účelné vycházet při interpretaci Živného třídění knihoven [1904–1905, s. 261-262]. Podle něj musí být správné třídění knihoven založeno na jejich historickém vývoji. Vzhledem k tomu, že v historii knihovny nejprve sloužily jednotlivcům a až později byly některé šířeji přístupné (nejprve společenské elitě a až v nejnovější době všem zájemcům), je podle Živného potřeba knihovny rozlišovat podle jejich přístupnosti (a v souvislosti s tím majitele) na soukromé (knihovny jednotlivců), spolkové (konfesijní a laické) a veřejné (všeobecné a odborné). Z praktického hlediska Živný také navrhuje rozčlenění knihoven podle poplatků za jejich užívání na *poplatné* a *bezplatné*. V poznámce pod čarou Živný upozorňuje na možnost veřejného

---

⁶⁹ Viz také další Živného práce, zejména [1930d] a [1030f], a rovněž práce z pozdního období, tj. [1938] a [1940].

⁷⁰ V Živného textu se objevuje toto znění příslovce odvozeného od zastaralého přídavného jména *soukromný* [Slovník spisovného jazyka českého, 4. díl, s. 447-448]; novějším tvarem *soukromě* (od adjektiva *soukromý*) je nahrazen v téže definici, která je v jiném kontextu uvedena v *Třídění bibliologickém* [1920m, s. 32], viz též kap. 2.3.1.

zpřístupnění žákovských knihoven a knihoven vyšších než elementárních škol, která v praxi bohužel zůstávala často nevyužita.

Srovnáme-li Živného třídění knihoven se současnými názory na tuto problematiku, pak je nutno konstatovat, že v dnešní době je obvyklejší hovořit spíše o *typologii knihoven*, v níž nejsou knihovny rozčleněny na základě jednoho kritéria a jednotlivé většinou pragmaticky vymezené *typy knihoven* vznikají naopak kombinací různých kritérií. Negativním důsledkem však může být nedostatečná transparentnost užitých kritérií. Jako příklad ilustrující tuto situaci může posloužit typologie knihoven uvedená v platném *knihovním zákoně* z roku 2001 či odlišná typologie knihoven užívaná v adresáři evidence knihoven MK ČR [MATUŠÍK, 2004, s. 113-114], [PROCHÁSKOVÁ, 2004], [BULÍNOVÁ, 2004].

2.5 Dílčí závěry

Za hlavní přínosy Živného v oblasti teorie věcného pořádkání lze považovat jednak systematickou propagaci desetinného třídění v našem prostředí, založenou na Živného hlubokých znalostech této klasifikační soustavy, jednak náčrt jeho vlastní klasifikace, která je prezentována jako *přirozené třídění* a která je přes své nedostatky významným dokladem Živného úsilí o položení teoretických základů knihovnictví a bibliografie. Stejně je tomu v případě Živného pokusu o formulaci jednotlivých oblastí bibliologie a v jeho třídění knihoven. Z terminologického hlediska je třeba připomenout Živného pravděpodobný vliv na věcně nesprávný český překlad termínu *Classification Décimale Universelle* jako *Mezinárodní desetinné třídění*, jenž byl důsledkem zdůrazňování mezinárodní srozumitelnosti a použitelnosti tohoto třídění.

3 Praxe věcného pořádání v pojetí L. J. Živného⁷¹

3.1 Věcné pořádání v bibliografiích

V této kapitole je nejprve Živného činnost zařazena do historického rámce vývoje bibliografie, dále jsou shrnuty nejdůležitější momenty spojené se vznikem a činností Československého ústavu bibliografického a jeho předchůdců. Samostatná část je věnována Živného reflexi důsledků první světové války v pořádacích systémech. Stručně je zhodnocen jeho příspěvek k české analytické bibliografii, rovněž je komentováno věcné uspořádání *Bibliografie československé knihovědy*. V neposlední řadě jsou uvedeny některé metodické aspekty týkající se věcného pořádání bibliografií v Živného pojetí.

3.1.1 Úvodní poznámky

Prezentaci Živného příspěvku k věcnému pořádání v bibliografiích bych nejprve ráda uvedla do celkového kontextu historie bibliografie podle L.-N. Malclèsové. Tato autorka ve své práci *La Bibliographie* [1956] člení vývojové etapy bibliografie následujícím způsobem:

1. **bibliografie v 15. a 16. století** = epocha učenecká (*époque savante*)
2. **bibliografie v 17. století** = epocha historická (*époque historique*)
3. **bibliografie 18. století až do roku 1789** = epocha historická a vědecká (*époque historique et scientifique*)
4. **bibliografie v letech 1790 až 1810** = epocha literární a bibliofilská (*époque littéraire et bibliophilique*)
5. **bibliografie v letech 1810 až 1914** = epocha řemeslná (*époque artisanale*)
6. **bibliografie od roku 1914** = epocha technická (*époque technique*)

Musíme pochopitelně brát v úvahu, že uvedené členění vychází z francouzského kulturně-historického prostoru, a tedy že

---

⁷¹ Viz též kap. 2.4.

konkrétní uváděné roky z 18. a 19. století odrážejí události významné pro Francii a ne ve všech případech stejně významné pro ostatní evropské země. Navíc bychom mohli přehled Malclèsové rozšířit a cca druhou polovinu 20. století pracovníčně vymezit jako *epochu elektronickou*, v této bakalářské práci se však pohybujeme zejména v první polovině 20. století, postačuje nám tedy i původní členění Malclèsové.

Činnost Živného můžeme zařadit částečně do epochy označované jako *řemeslná*, zejména ale pak do epochy *technické*. Epocha řemeslná je charakterizována výrazným vzrůstem významu bibliografie jako takové (mj. v souvislosti s vědeckým pokrokem a stále narůstajícím počtem titulů periodik) a vzrůstající důležitostí souběžné bibliografie (jak národní, tak zejména specializované) na úkor bibliografie retrospektivní [MALCLÈS, 1956, s. 89-107]. V tomto směru můžeme podotknout, že Živný prosazoval vydávání národní bibliografie v týdenních sešitech,⁷² nikoli pouze v ročních (eventuálně víceletých) kumulacích, snažil se tedy o zvýšení aktuálnosti vydávané bibliografie,⁷³ jinými slovy o posílení onoho prvku *souběžnosti*.

Technická epocha je celkově charakterizována výraznější spoluprací v oblasti vytváření specializovaných retrospektivních i souběžných bibliografií, vznikem dokumentačních středisek, která se již neomezují pouze na registraci tištěných dokumentů, ale poskytují také informační služby, a rozvojem národních bibliografií. Snaha o zachycení literární produkce v celosvětovém měřítku, která se však postupem času ukázala jako nespílitelná, byla předznamenána již založením Mezinárodního bibliografického ústavu v Bruselu v roce 1895 [MALCLÈS, 1956, s. 108-130].

---

⁷² Viz např. [ŽIVNÝ, 1931b, s. 13-14], [BABOROVÁ, 1957, s. 16].

⁷³ Živný ostatně souběžnou bibliografií označuje termínem *bibliografie aktuální* [1931b, zejména s. 13].

3.1.2 Vznik a činnost Československého ústavu bibliografického

Právě bruselským Mezinárodním bibliografickým ústavem, s nímž udržoval kontakty, se Živný inspiroval při snaze prosadit zřízení českého bibliografického ústavu.⁷⁴ Výsledkem jeho úsilí byl vznik bibliografického ústavu či kanceláře⁷⁵ při Svazu osvětovém v roce 1917. Tato kancelář převzala vydávání lístkového *Českého katalogu bibliografického*, který byl vydáván již za první světové války [ŽIVNÝ, 1914a].⁷⁶

Jako první úkol bibliografického ústavu bylo stanoveno vypracování všeobecného a speciálního katalogu věcného (v Živného terminologii též označovaného jako *ideologický*⁷⁷) [ŽIVNÝ, 1918, s. 5]. Jako jednu z pracovních metod užívaných za účelem jednotného zpracování Živný uvádí mezinárodní třídění v oddělení věcných repertoárů [ŽIVNÝ, 1918, s. 7]. Do pravého horního rohu zhotovovaných lístků byly uváděny příslušné znaky desetinného třídění v bruselské úpravě; v rámci časopisecké bibliografie doporučuje Živný v případě různorodých textů shrnutých autorem pod jeden hlavní název rozepisovat jednotlivé spisy samostatně a v závorce následující za znakem desetinného třídění pak uvádět pro rozlišení první písmeno názvu následované tečkou [podle příkladů uváděných v ŽIVNÝ, 1918, s. 12]. Z praktických důvodů jsou doplňovány ještě další údaje lokačního rázu (zejména zdrojového dokumentu, v němž se daná

---

⁷⁴ Živný svou vizi bibliografického ústavu představil např. v [1916b], jeho poslání obsáhle formuluje a komentuje v [1923a].

⁷⁵ Bibliografická kancelář sídlila ve značně nevyhovujících prostorách pražské Městské knihovny. Plným názvem se tato knihovna (dnes nesoucí název *Městská knihovna v Praze*) v uvedené době jmenovala *Veřejná obecní knihovna královského hlavního města Prahy*.

⁷⁶ Jedlička [1959, s. 150] však upozorňuje na nevýhody spojené s vydáváním bibliografie na lístcích – byla totiž tak určena spíše pro knihkupeckou praxi a mohla plnit spíše funkci centrální katalogizace, méně již národní bibliografie.

⁷⁷ Živný používá adjektivum *ideologický* i v jiném kontextu, podotkněme však již na tomto místě, že termín *ideologie* nesmíme v tomto případě interpretovat jako termín zatížený negativními konotacemi. Budeme-li vycházet z výkladu hesla *ideologie*, jak bylo formulováno v Ottově slovníku naučném, pak budeme ideologií rozumět „*ideosloví, nauku o ideách*“, jako příklad je v hesle uváděn Platónův systém [Coto.je, heslo *ideologie*].

analytická jednotka nachází) a tímto způsobem vznikají *signatury ideologické* (tj. podle obsahu, resp. tématu) [ŽIVNÝ, 1918, s. 15].

Nelehké začátky nedostatečně finančně (a v důsledku toho personálně) zabezpečeného bibliografického ústavu⁷⁸ se bohužel příliš nezlepšily ani po jeho převzetí státem, kdy byl ústav přejmenován na *Československý ústav bibliografický při Veřejné a univerzitní knihovně*. Jako problém se ukázala zejména neexistence celostátního povinného výtisku [JEDLIČKA, 1959, zejména s. 148-149, s. 157], [BRATKOVÁ, 2004, s. 47].⁷⁹

Stanovy ústavu byly schváleny ministerským výnosem z 19. září 1919. Z našeho hlediska si povšimneme zejména bodu, v němž bylo jasně vyjádřeno, že „[t]řídění desetinného pro jeho nevědeckost a nepraktičnost nebude se užívatí.“⁸⁰ Naopak měla být užívána klasifikační soustava vybudovaná podle vědeckých zásad [Československo, 1919].

Živný tento krok hodnotil i zpětně jako negativní,⁸¹ zvláště údajnou nepraktičnost desetinného třídění pokládá za jeden z legendárních omylů [Mezinárodní desetinné třídění : zkrácené vydání, 1948]. *Bibliografický katalog ČSR*,⁸² který začal vycházet v roce 1922, byl uspořádán systematicky podle třídění Živného, který pro tyto účely roku 1921 upravil svůj dříve navržený systém. Z obav před nařčením z opětovného zavádění desetinné soustavy nepoužil čistě numerickou notaci a raději dal přednost notaci alfanumerické, jež obsahovala celkem 60 znaků. Podle Jedličky je toto třídění značně nevyvážené, jeho nedostatkem je zejména

---

⁷⁸ A. Poledňák [1972] upozorňuje v souvislosti s činností bibliografického ústavu na personální neshody mezi L. J. Živným a ředitelem Veřejné a univerzitní knihovny J. Boreckým, které se týkaly zejména nevyjasněné problematiky povinných výtisků. Borecký pokládal zřízení samostatného bibliografického ústavu za chybu.

⁷⁹ Právo celostátního povinného výtisku bylo získáno až v roce 1935, a to *Vládním nařízením, č. 118 a 119 o povinných výtiscích*.

⁸⁰ Viz též komentář k okolnostem zákazu používání desetinného třídění Československým bibliografickým ústavem v Kronice Československého ústavu bibliografického v Praze [příloha č. 11], [Československý ústav bibliografický, 1919-1925].

⁸¹ Tento postoj je ostatně naznačen již v [ŽIVNÝ, 1923/1924].

⁸² Název *Bibliografický katalog ČSR* v sobě skrýval jednak funkci čistě bibliografickou, jednak funkci lokační, protože záznamy byly doplňovány signaturami Národního konzervačního fondu [BRATKOVÁ, 2004, s. 47].

násilné členění oborů a činností vždy na dvě skupiny; na druhou stranu je však třeba mít na paměti, že Živný původně počítal s využitím desetinného třídění pro účely národní bibliografie, že tedy nové klasifikační schéma bylo pouhým východiskem z nouze, a proto nebyl k dispozici dostatek času pro jeho pečlivou přípravu [volně podle JEDLIČKA, 1973, s. 383]. Některé zjištěné nedostatky byly odstraněny v ročníku 1924, ve kterém byl rovněž rozšířen počet znaků.

V roce 1925 byl Československý ústav bibliografický zrušen jako samostatná organizace, zároveň bylo pod názvem *Národní knihovna* založeno samostatné konzervační oddělení Veřejné a univerzitní knihovny [VOIT, 1990, s. 110], které zajistilo kontinuitu zpracovávání národní bibliografie. Pro bibliografii již nebylo zvoleno systematické uspořádání (ať již desetinné či jiné), nýbrž pouhé uspořádání abecední. Živný se na redakci bibliografie podílel do roku 1929.

3.1.3 Odras důsledků první světové války v třídění

Na klasifikaci vůbec má podle Živného zásadní vliv i sama první světová válka, o které se začalo náhle objevovat velké množství literatury.

Živný [1920b] konstatuje, že za využití stávajících pořadacích systémů jsou záznamy děl věnovaných otázkám první světové války umístěny na různých místech v katalogu (umístění jednotlivých knihovních jednotek na regálech považuje Živný za podřízené) a propojeny pouze složitým odkazovým aparátem. Navrhuje proto umístění všech záznamů do oboru historie a odkazovat vždy pouze na toto jediné místo. Představuje a hodnotí také různá navrhovaná schémata, v nichž je tematika první světové války zakomponována, zejména pak třídění K. M. Snowové, doplňky Deweyho desetinného třídění provedené klasifikační komisí

Americké knihovní asociace a v neposlední řadě třídění Pruské státní knihovny v Berlíně. Živný toto třídění uvádí ve svém článku v češtině, a to v nezkrácené podobě. Navíc v něm provádí některé vlastní změny (například třídu *Války na východě* doplňuje o oblast střední Evropy a v důsledku toho vytváří také několik nových podtříd, např. *j) Čechoslováci v boji s Němci a bolševiky*) [ŽIVNÝ, 1920b, s. 22]. Třídu *XX. Rozmanitosti* pokládá za „[o]bor zbytečný, bylo-li utřídění správné“ [ŽIVNÝ, 1920b, s. 36]. Celkově Živný toto třídění pokládá za *organické* a za vhodné k využití v praxi českých knihoven.

Živný [1920a] rovněž napsal recenzi na knihu *A check list of the literature and other material in the Library of Congress on the European War*, v níž byly jednotlivé záznamy převážně uspořádány abecedně podle jména autora, respektive názvu, avšak zároveň byly doplněny signaturami založenými na třídění Kongresové knihovny a rovněž autorskými značkami. Živného v uvedeném seznamu zaujalo zejména uspořádání neknižních tisků (plakátů, kartonů a fotografií) a letáků, které považoval za inspirativní pro českou praxi. Zejména v oblasti fotografií se tak Živný dotkl i problematiky pořádání netextových objektů (v ostatních případech se téměř výhradně jednalo o objekty textové, zjednodušeně dokumenty či úžeji knihy).

Živný sám navrhuje, jak by změny, které na politické mapě světa, zvláště Evropy, nastaly v důsledku první světové války, měly být zapracovány do tabulek bruselského desetinného třídění [ŽIVNÝ, 1920g]. Živného návrh však není zcela dokonalý, jak ostatně podotýká také Stöcklová [1971a, s. 29], [1971b, s. 82] – v případě znaků pro nově vzniklé Československo a jeho jednotlivé části si totiž nelze nepovšimnout, že Slovensko (reprezentované znakem 437.21) je vlastně podřazeno Moravě (437.2). Není bez zajímavosti, že ve své předchozí práci Živný [1919d, s. 56] prezentuje v seznamu pomocných zeměpisných znaků (u Živného

indexů zeměpisných) jistě vhodnější zařazení Slovenska (4374) v rámci Československého státu (437), kdy je hierarchicky na stejné úrovni jako Čechy (4371), Morava (4372) a Slezsko (4373). Domnívám se, že nelze zcela vyloučit, že uvedené publikace byly vydány s takovým vzájemným časovým posunem vůči vzniku rukopisu díla, že z hlediska vývoje Živného názorů by byly vlastně údaje z knihy vydané v roce 1919 novější (opravené) než údaje publikované časopisecky na počátku roku 1920.

3.1.4 Analytická bibliografie

Pokud se týká Živného přínosu k české analytické bibliografii, pak nutno konstatovat, že touto oblastí se Živný zabývá již např. v článku *K otázce českého časopisectva* [1907/1908], [cit. v TAX, 1962, s. 36], v němž rozebírá různé druhy rejstříků a na základě studia jednoho ročníku⁸³ čtyřiceti časopisů člení tyto časopisy do tří základních skupin, a to na *revue umělecké, odborně vědecké a technické* a *revue rázu povšechného*. Poslední jmenovaná skupina není podle mého názoru nazvána zcela korektně. Uvědomíme-li si totiž, že Živný koneckonců i ve svém návrhu přirozeného třídění nepovažuje *všeobecnosti* za samostatnou třídu, a vezmeme-li v úvahu princip jediného kritéria třídění, je zřejmé, že by bylo vhodnější *časopisy rázu povšechného* minimálně přejmenovat na *časopisy populární* (nebo ekvivalentním výrazem v terminologii obvyklé pro začátek 20. století).

Z hlediska formy rozlišuje *články* a *zprávy a rozmanité hlídky*. Živný zde za účelem usnadnění vyhledávání také upřednostňuje kombinaci autorského (tedy jmenného) a věcného rejstříku (hovoří o *sdrženém indexu*). Navrhuje také konkrétní zlepšení předmětového rejstříku za účelem zlepšení jeho

---

⁸³ Předmětem zkoumání byly konkrétně časopisy vydané v roce 1907.

přehlednosti (mj. zásada uvádění všeobecného před zvláštním). Podle Taxe [1962, s. 37] Živného preference čistě abecedního řazení předmětového rejstříku již není aktuální; z důvodu rostoucího množství dokumentů se totiž podle něj jeví jako stále účelnější zavádět do předmětového rejstříku i systemizující prvky. S názorem O. Taxe je myslím možno souhlasit i dnes, avšak zároveň je třeba mít na paměti, že v podmínkách tradiční bibliografické práce bez využití počítačového zpracování dat by vypadala konkrétní realizace zavádění těchto *systemizujících prvků* nutně jinak než dnes.

V *Přehledu revuí* [1908, s. iii-vii], [částečně také 1909, s. v-vii] Živný konstatuje, že je zde uplatněn *sdržený index* a že v případě, kdy název daného článku není dostatečně výstižný, je nahrazen příhodnějším předmětovým heslem. Index označuje za *abecedně systematický* a prohlašuje, že jeho cílem bylo jít střední cestou mezi *vědeckou klasifikací a rejstříkem speciálním*.

Živný se také pokusil o vytvoření rejstříku k odbornému časopisu z oboru pedagogiky, která mu vzhledem k jeho původní učitelské profesi byla pochopitelně blízká.⁸⁴ V roce 1910 byl vydán první díl *Indeksu Pedagogických rozhledů*. V předmluvě k tomuto rejstříku Živný konstatoval, že předchozí pokus o soupis publikovaný v roce 1890 a zahrnující léta 1888–1890 je v podstatě pouze rozšířeným obsahem a má kvůli své značné těžkopádosti pouze omezené možnosti využití, podobně tomu je také u rozsáhlejšího soupisu z roku 1892 zahrnujícího již pět ročníků. Živný byl podle svého vlastního vyjádření nejprve požádán o vypracování kumulovaného rejstříku reprezentujícího dvacet ročníků časopisu, práce však byla nakonec pragmaticky rozdělena na dvě části. Z hlediska praxe věcného pořádání si všimneme, že rejstřík má podobu slovníkovou (encyklopedickou), tj. část věcná a část autorská jsou zahrnuty v jedné abecedě a jsou od sebe

---

⁸⁴ Živný navrhl také organizaci knihovny pedagogického muzea [1906a], v níž klasifikaci věd (zde konkrétně pedagogiky) a vytvoření věcného katalogu pokládá za předpoklady vědecké instituce.

odlišeny různým typem sazby [ŽIVNÝ, 1910, s. iv], [TAX, 1962, s. 40-41]. Tímto uspořádáním Živný částečně předjímá později uplatňované rejstříky typu KWIC a KWOC.

Jak již bylo v předchozím textu naznačeno, Živný se zabýval také problematikou popisu sdružených bibliografických jednotek (v Živného terminologii *děl polygrafických*) [zejména 1924, s. 146-148]. Pro jejich relativně komplikovanou povahu pokládal za vhodné je nejprve rozčlenit, aby se s nimi pak mohlo podle jejich konkrétní povahy snadněji pracovat. Živného třídění je složeno ze čtyř úrovní podrobnosti, je primárně pojat jako dichotomie; sekundárně jsou pak kombinací jednotlivých charakteristik vytvářeny typy sdružených bibliografických jednotek. J. Hradilová [1976, s. 95-98], [1983, s. 63-66] uvádí jejich komentovaný výčet; na nejvyšší úrovni se jedná o dichotomické rozdělení podle autorství (dílo jednoho autora, dílo více autorů), na druhé úrovni vzniká vždy osm kombinací podle oborů (jeden obor, různé obory), titulu⁸⁵ (společný titul, různý titul) a konečně periodicity (dílo periodické, dílo neperiodické). Kombinace formálních a obsahových kritérií podle Hradilové [1983, s. 68] způsobuje značnou nepřehlednost celého schématu. S tímto názorem nelze než souhlasit, zvláště, kdybychom vycházeli přímo z původního Živného grafického vyjádření [1924, s. 146-148].

3.1.5 Bibliografie československé knihovnědy

Živného význačným bibliografickým počinem v našem oboru se stalo založení a zpracovávání *Bibliografie československé knihovnědy*, v níž byly jednotlivé záznamy opatřeny znaky desetinného třídění a zároveň uspořádány do skupin, jejichž názvy byly většinou uváděny v češtině a francouzštině.

---

⁸⁵ *Titulem* má však (oproti dnešním zvyklostem, kdy je *titul* vnímán jako celá bibliografická jednotka) Živný na myslí název knihy (tedy ve smyslu výrazu *title* užívaném v anglickém jazykovém prostředí). Adjektivum *názvový* sám Živný v jiné práci uvádí jako synonymní k *titulní* [1928b, s. 62].

V průběhu prvních let nebyly v uspořádání bibliografie prováděny významné změny, docházelo pouze ke drobným úpravám. Až v 6. svazku z roku 1934 (zachycujícího léta 1932–1933), který již zpracovával Jaroslav Lugs, zaznamenáváme z hlediska věcného pořádku této bibliografie výrazný posun ve prospěch podrobnějšího členění jednotlivých záznamů do vytvořených tříd. Rovněž je poprvé vedle abecedního rejstříku připojen rejstřík předmětový, který vychází z Živného spisu *Věcný katalog*. Živný klade důraz na položení a následně správné zodpovězení otázky, na co se uživatelé rejstříku budou pravděpodobně ptát. V systematické části je užito desetinné třídění [ŽIVNÝ, 1934].

3.1.6 Další metodické teze L. J. Živného pro bibliografickou praxi

Živný zdůrazňoval, že pro bibliografické účely je výhodnější používat úplné vydání desetinného třídění a opatřovat záznamy co nejspecifičtějšími znaky.⁸⁶ Překlad úplného znění tabulek pro konkrétní obor může výrazně přispět i k rozvoji jeho terminologie, umožnit zpracování úplné bibliografie (včetně bibliografie retrospektivní) a tím zprostředkovaně napomoci kupříkladu vytváření příruček encyklopedického charakteru, jak Živný ukazuje na příkladu české literatury týkající se oboru vojenství v recenzi *Desetinného třídění věd (klasifikace brusselská) : zkrácené tabulky desetinného třídění s podrobným rozdělením věd vojenských* od R. Wolfa [ŽIVNÝ, 1925a].⁸⁷ Živný k tomuto vydání dokonce sám napsal předmluvu, v níž Wolfovo dílo rovněž hodnotí velmi pozitivně. V předmluvě i v recenzi zmiňuje Živný také možnost použít přímo abecední rejstřík (v Živného terminologii *relativní index*) jako základ tvorby předmětových hesel; v takovém

⁸⁶ Jedná se o tzv. Cutterovo pravidlo; ve Fugmannově pojetí je indexace v souladu s tímto pravidlem označována jako *mandatorní indexace* [Fugmann, 1993, s. 88].

⁸⁷ Leták upozorňující na toto vydání desetinného třídění je reprodukován v příloze č. 7.

případě by totiž podle něj nebylo nutno složitě vytvářet zvláštní pravidla [ŽIVNÝ, 1925a], [WOLF, 1925]. Tato Živného myšlenka nepřekvapí, uvědomíme-li si, že byl obeznámen s dílem C. E. Cuttera, jak sám dokládá např. zmínkou o díle *Rules for a dictionary catalog* (např. v [1925d, s. 117], [1925e, s.5], [1948]) nebo četným upozorňováním na možnost využívání Cutterových autorských značek, mj. v [1919d, s. 66].

Pokud tuto Živného myšlenku rozvineme a zároveň aktualizujeme z hlediska současných vyspělých technologických možností, můžeme říci, že uživatelům OPACu by mohlo v podobném duchu být umožněno vyhledávání nejenom standardně pomocí samotných znaků desetinného třídění, ale také prostřednictvím jejich slovního vyjádření v příslušném přirozeném jazyce (analogicky k principu převodu doménových jmen na odpovídající IP adresy v prostředí internetu), včetně možnosti navigace v hierarchické struktuře třídění. Pozornost je dnes věnována rovněž vytváření převodních tabulek mezi univerzálními selekčními jazyky typu mezinárodního desetinného třídění a předmětového hesláře Kongresové knihovny ve Washingtonu, D.C. Podobné myšlenky jsou však velmi náročné na realizaci, a to z hlediska finančního, personálního, organizačního atd.

Živný zdůrazňuje také význam třídění bibliografických záznamů pro vytváření mezinárodně využitelných statistik. Jako základ jednotných statistických tabulek doporučuje zařadit dokumenty podle předmětu, o němž pojednávají, nejlépe pomocí *mezinárodní klasifikace decimální* [1931b, s. 24-24]. Velmi správně si také Živný [1919a, s. 502], [1919b, s. 3] uvědomoval vzrůstající význam bibliografie jak pro vědeckou a odbornou práci, tak pro osvětovou činnost knihoven.

3.1.7 Dílčí závěry

Přes počáteční problémy se Živnému podařilo úspěšně prosadit zřízení bibliografického ústavu, jehož oficiální název od roku 1919 zněl *Československý ústav bibliografický při Veřejné a univerzitní knihovně*. Nepodařilo se mu již však prosadit používání desetinného třídění v publikacích ústavu, na druhou stranu však získal možnost vyzkoušet aplikaci modifikace svého *přirozeného třídění* v praxi. V této době Živný také silně vnímal potřebu zapracovat do stávajících klasifikačních systémů problematiku první světové války jako fenoménu, respektive jejího odrazu v literatuře. Téměř od samého počátku svého zájmu o knihovnictví a bibliografii si Živný uvědomoval výhody analytické bibliografie, a přestože v této oblasti dosáhl v praxi pouze částečných úspěchů, z hlediska věcného pořádání si zaslouží pozornost, a to mj. díky svému pokusu o vytvoření typologie periodik (tedy zdrojových dokumentů pro analytickou bibliografii) a rozboru problematiky časopiseckých rejstříků. Významným počinem pro rozvoj teorie i praxe našeho knihovnictví se stalo vydávání *Bibliografie československé knihovnědy*. Za přínos pokládám také Živného myšlenku využít abecední rejstřík doprovázející klasifikační soustavy jako základ pro tvorbu předmětových hesel.

3.2 Věcné pořádání v knihovnách

V této kapitole je nejprve komparací s oblastí bibliografie zachycen kontext věcného pořádání v knihovnách, dále jsou prezentovány a komentovány Živného názory týkající se jednak pořádání fyzických knihovních jednotek, jednak pořádání katalogizačních záznamů. Následně jsou formulovány některé metodické pokyny pro potřeby praxe pořádání v knihovnách.

3.2.1 Úvodní poznámky

Tuto kapitolu bych uvedla velmi výstižným citátem L. J. Živného o místě pořádání v lidském životě [1916a, s. 142], tedy o otázce povýtce praktické: „*Pořádání, třídění věci všelikých jest přirozenou, základní potřebou člověka.*”

Nyní již konkrétně k věcnému pořádání v knihovnách. V první řadě je nutno si uvědomit, že zatímco v případě věcného pořádání bibliografií se jedná pouze o pořádání záznamů (tedy reprezentací) dokumentů, v knihovnách je třeba pořádat nejenom záznamy dokumentů, ale také dokumenty samotné.⁸⁸ Pomocí katalogů je možno získat přístup k dokumentům podle různých typů selekčních údajů, v případě dokumentů jako fyzických nosičů je však možné zařadit je pouze na jediné místo na polici.⁸⁹ Tuto otázku například Živný pouze naznačuje, ale dále nerozvádí ve svém teoreticky orientovaném spise *Třídění bibliologické* [1920m], což mu Tobolka v recenzi knihy vytýká, protože uspořádání knih na policích pokládá za naléhavý problém [TOBOLKA, 1920, s. 166].

Je také třeba rozlišovat, zda je čtenáři nabízen volný přístup k fondu,⁹⁰ nebo zprostředkovaný přístup pomocí katalogů, kdy jsou knihovní jednotky umístěny ve skladu a vydávány knihovníkem na základě požadavků čtenáře. Živný sám propagoval volný přístup, který byl běžný v tehdejší angloamerické knihovnictví. V tomto případě vzrůstají nároky na věcné uspořádání knihovního fondu, protože pro čtenáře je výhodnější, budou-li knihovní jednotky rozděleny podle jim snadno pochopitelného systému odrážejícího obsah knih (eventuálně žánr v případě beletrie), než například čistě podle signatur založených na přírůstkových číslech nebo na formátu

---

⁸⁸ V Živného době byly dokumenty i jejich záznamy fixovány prakticky výlučně na hmotné nosiče tradičního papírového typu.

⁸⁹ Výjimku by v principu mohly tvořit dokumenty, které by daná knihovna měla ve svém fondu dostupné ve více exemplářích.

⁹⁰ V souladu s A. Stöcklovou [2001, s. 3], [2005] zde upřednostňuji termín *volný přístup* před termínem *volný výběr*, který je naopak uveden v *České terminologické databázi z oblasti knihovnictví a informační vědy* [TDKIV, heslo *volný výběr*].

dokumentů apod., což je naopak typické pro čtenářům nepřístupné knihovní sklady.⁹¹

Jestliže Živný pokládá knihovnu za „jistou formu školy“⁹² [ŽIVNÝ, 1906b, s. 10], je knihy nutno uspořádat po jednotlivých stupních, tedy podobně, jak je koncipována školní výuka (viz výše zmiňovaný pojem stupnice věd). V jiné souvislosti již bylo naznačeno, že volba klasifikačního systému by podle Živného neměla být jednotlivým knihovnám předepisována vzhledem k různým okolnostem vzniku a vývoje knihoven. Zvláště musí být vzata v úvahu skladba knihovního fondu, která je například ve veřejné knihovně a v knihovně specializované nutně jiná. Pro knihovnu specializovanou je pochopitelně potřeba podrobnější členění daného oboru než pro knihovnu veřejnou.

3.2.2 Pořádání fyzických knihovních jednotek

V souladu se zákony knihovní vědy, které později formuloval S. R. Ranganathan,⁹³ Živný zdůrazňuje, že v knihovnách s volným přístupem je potřeba čtenáři co nejvíce usnadnit celkovou orientaci v knihovně, vyhledávání knih, a tedy šetřit jeho čas. Proto je vhodné upřednostnit třídění pohyblivé, při jehož použití nemají knihy na policích stálé místo.

Pro uspořádání knih jako hmotných nosičů na policích v regálech je využití znaku jako signatury bez dalších doplňků podle Živného nevhodné, protože není vyřešen problém vzájemného odlišení jednotlivých knih ze stejného oboru, respektive knih od

---

⁹¹ Sám Živný [1928b, s. 35-36] ovšem rovněž *uspořádané umístění knih* podle obsahu na policích ve skladišti pokládá za vhodnější než pouhé *mechanické* stavění na základě přírůstkových čísel.

⁹² Ostatně Živný [1928b, s. 38] zmiňuje také inicializační roli školy pro návštěvu knihovny a pro rozvíjení schopností dnes zahrnovaných do širšího pojmu *informační gramotnost*: „[Škola] musí mládež *soustavně k návštěvě knihoven navádět a učit ji zejména, jak používat technických pomůcek knihovníkových a příruční literatury. Odpadnou tak nářky, že čtenář před katalogy stojí bezradný.*” Knihovník může podnítit zájem čtenářů mj. vhodným roztríděním naučné literatury podle obsahu.

⁹³ Pět zákonů knihovní vědy formuloval Ranganathan již v roce 1931 ve stejnojmenném díle (tj. *The Five Laws of Library Science*); v české literatuře z poslední doby jsou shrnuty zejména ve Škopíkové článku v časopise *Ikaros* [2004].

stejného autora v oblasti beletrie. Živný zmiňuje různé používané systémy, včetně Cutterových autorských značek⁹⁴ [ŽIVNÝ, 1906b, s. 75], a rovněž pro ilustraci konkrétně uvádí příklad veřejné knihovny v Chlumci nad Cidlinou. V této knihovně je pro účely věcného pořádání fondu využito dvojmístných znaků a jednotlivé knihovní jednotky reprezentující naučnou literaturu jsou pak odlišovány prostřednictvím svých přírůstkových čísel [ŽIVNÝ, 1906b, s. 78]. Pro případ využívání Živného přirozeného třídění autor doporučuje buď rovněž přírůstková čísla, nebo autorské značky. Signatury přidělené knihovním jednotkám by se měly podle Živného nejlépe umisťovat na dolní část hřbetu knihy. Regály (*skříně*) by měly být označeny všeobecnými tabulkami, police pak tabulkami speciálními, aby se čtenář mohl při výběru knih snadno orientovat [volně podle Živný, 1906, s. 168-171].

3.2.3 Pořádání katalogizačních záznamů

Pořádání katalogizačních záznamů v praxi znamená především proces vytváření věcného katalogu. Živný [1925d, s. 117], [1925e, s. 4]⁹⁵ rozlišuje tři druhy věcného katalogu, a to katalog *titulový*⁹⁶, *předmětný* (ten je v jeho pojetí katalogem *věcným v užším smyslu* a může být soustavný nebo abecední), „*formový*“ (literárních forem; rovněž soustavný či abecední).

Podíváme-li se na toto členění z dnešního hlediska, pak můžeme na jednu stranu kladně hodnotit ten fakt, že Živný si uvědomoval důležitost názvu díla pro účely věcného vyhledávání (byť toto tvrzení rozhodně neplatí stoprocentně – název nemá vždy optimální vypovídací hodnotu o obsahu díla), na druhou stranu je však třeba upozornit na značně matoucí užití termínu *předmětný*

---

⁹⁴ Přiřazování autorských značek (či znaků) dokumentům je v počestěné podobě označováno jako *katerizace* [TDKIV, heslo *katerizace*].

⁹⁵ Částečně je toto členění katalogů naznačeno již v [ŽIVNÝ, 1904b, s. 62].

⁹⁶ V dnešní terminologii se jedná o název, viz též poznámka č. 85.

katalog nejenom pro katalog, v němž jsou záznamy dokumentů označeny předmětovými hesly a jsou uspořádány abecedně podle těchto hesel, ale také pro katalog označovaný v dnešní terminologii jako *systematický*, tedy katalog, v němž jsou jednotlivé záznamy uspořádány podle jim přiřazených znaků systematického selekčního jazyka (např. MDT).

Živný upozorňuje na častou kombinaci jednotlivých druhů věcných katalogů v praxi, zejména v této souvislosti zmiňuje *katalog slovníkový* [1925d, s. 146], [1925e, s. 35], synonymně označovaný jako *katalog sdružený* [1928b, s. 70]. Zmiňuje výhody použití desetinného třídění při uspořádání knih na policích, protože pak není potřeba vytvářet samostatný systematický katalog – jeho funkci plní místní seznam [1928b, s. 67]. V odborných (zejména technických) knihovnách je podle Živného věcný katalog tak důležitý, že může zcela nahradit ostatní katalogy [1919c, č. 23, s. 9], [1923b, s. 26].

Pokud se týká katalogu *formového*, ráda bych ještě upozornila na recenzi katalogů dvou českých veřejných knihoven (kutnohorské a židlochovické) [1930c], v níž Živný oceňuje snahu o klasifikaci beletrie, byť z uvedeného výčtu jednotlivých tříd je patrné, že se jedná spíše o třídění podle forem beletristických děl, a tedy převažují formální charakteristiky nad obsahovými.

Již bylo také naznačeno, že Živný [1920k] si je vědom možnosti využívat místní seznam (v jeho terminologii *soupis repositní*) jako klasifikační pomůcky,⁹⁷ dokonce i jako náhrady za věcný katalog. Podobně lze podle Živného při provádění revize odhalit jednak nesprávně zatříděné knihy (míněno knihy ve smyslu fyzických knihovních jednotek), jednak knihy s nesprávně přiřazenými znaky třídění (v podstatě se tedy jedná o následky nesprávně provedené obsahové analýzy). První případ bychom

---

⁹⁷ V této souvislosti uvádí příklad amerických knihoven, kde jsou knihy na policích umístěny přímo podle klasifikačního schématu.

mohli pracovně označit jako nesprávné *mechanické* zařídění, zatímco druhý případ jako nesprávné zařídění *intelektuální*. Živný [1920l] si všímá rovněž možností použití klasifikace, zvláště desetinného třídění, jako akviziční pomůcky.

V neposlední řadě Živný podtrhuje nutnost poskytnout čtenáři stručný návod k používání katalogu; v [1928b, s.72] uvádí konkrétní příklad takového návodu k použití slovníkového katalogu.

3.2.4 Další metodické teze L. J. Živného pro knihovnickou praxi

Nyní se blíže podívejme na některé metodické pokyny, který Živný v různých svých dílech formuluje.

Živný [1919d, s. 61] při zařidování knih doporučuje nejprve určit *předmět*, o němž dílo pojednává, a dále jeho *účel* (nikoliv již autorské hledisko). Je-li název knihy málo výstižný, je podle Živného [1928b, s. 44] třeba věnovat pozornost předmluvě či obsahu⁹⁸ a následně zevrubně prohlídce celé knihy. V těchto radách Živný vlastně naznačuje postup provádění obsahové analýzy dokumentu.

Podle Živného je účelné v knihovnách vytvářet a využívat také vlastní výběrový věcný rejstřík, tedy nejenom souhrnný věcný rejstřík třídění jako celku, a to z důvodu zachování *důslednosti* (dnes bychom použili spíše termín *konzistence*) v katalogu. V případě *spisů složitější povahy* doporučuje Živný použití složených znaků nebo také pouze znaku jediného, je-li to vhodné [volně podle 1919d, s. 61].

Podává také praktický návod k vytváření předmětových hesel (v jeho terminologii se jedná o *věcná hesla*) [1925d, s. 143-144], [1925e, s. 24-31]. Klade důraz na odlišování skutečně

---

⁹⁸ Zde je *obsahem* míněn seznam kapitol, eventuálně jinak pojmenovaných částí díla, tedy ve smyslu anglického *table of contents*.

věcného obsahu díla od jeho spíše formálních charakteristik, které by pak měly sloužit pouze jako kvalifikátory (v Živného terminologii *determinanty*) a neměla by z nich být vytvářena samostatná hesla (pouze odkazy). Živný také v našem prostředí pod vlivem angloamerické literatury poprvé prosazoval prioritu substantiva při tvoření předmětového hesla [DRTINA, 1957, s. 34-35], [BURIÁNKOVÁ, 1977, s. 33].

V oblasti systematického pořádání Živný zdůrazňuje, že abecední rejstřík (v jeho terminologii *index*) by měl sloužit pouze ke kontrole rozhodnutí [ŽIVNÝ, 1920, s. 169] a že by se mělo primárně vycházet z vlastních tabulek. Tento názor ostatně sdílí též B. Kovář, který mechanický postup založený na práci s abecedním rejstříkem pokládá pouze za pomocný (především je třeba volit postup logický) [KOVÁŘ, 1981, s. 136-137].

Pokud se týká označování knihovních jednotek signaturami,⁹⁹ Živný uvažuje jednak metodu *ryze mechanickou*,¹⁰⁰ jednak metodu *ideologickou*.¹⁰¹ Vzhledem k tématu práce podtrhneme význam poslední jmenované metody, která se vyznačuje tím, že bere v úvahu obsah knih a je úzce vázána na klasifikační systém používaný danou knihovnou. Znak přiřazený danému spisu totiž tvoří přímo danou signaturu. V případě zařazení více spisů do jedné třídy je jednotlivé spisy možno od sebe rozlišovat pomocí přírůstkových čísel či Cutterovými autorskými značkami (eventuálně doplněnými značkami reprezentujícími název spisu) [ŽIVNÝ, 1919d, s. 65-67].

Živný dával i praktické rady knihovníkům, jak řešit věcné pořádání brožur a drobných tisků [ŽIVNÝ, 1920d]. Nedoporučuje

---

⁹⁹ Živný v tomto směru častěji než v případě třídění používá termín *notace*, který vymezuje jako „praktické označování jednotlivých knih za tím účelem, abychom je vzájemně odlišili, individualisovali a byli s to dle tohoto označení pak bez obtíží je v policích vyhledávat“ [ŽIVNÝ, 1919d, s. 62]. Vedle věcného uspořádání fondu tak klade důraz také na vzájemné odlišení jednotlivých knihovních jednotek nebo jejich skupin.

¹⁰⁰ Metodu mechanickou Živný dále člení na *lokální*, pro níž je charakteristické trvalé umístění knih na jednom místě, a *abecední*, kdy je nutno knihy při získání nových přírůstků neustále přemísťovat.

¹⁰¹ Viz poznámka č. 77.

je samostatně katalogizovat, pouze dát do krabice označené příslušným třídítkem a případně vytvořit tzv. *brožurový svazek*, který vznikne svázáním brožur s podobným obsahem k sobě. V případě samostatného svázání brožur s nimi radí zacházet stejně jako s knihami, tj. ukládat je na police ke knihám a zpracovávat je samostatně i po stránce věcné. U map jako speciálních druhů dokumentů má pak pochopitelně přednost třídění podle zemí, tedy na základě geografického hlediska. V tomto případě se již výrazně překrývá oblast věcného pořádání s oblastí organizace a ochrany knihovního fondu. Podobně je tomu i v případě Živného referátu o článku A. Esdailea *The preservation of national literature* [ŽIVNÝ, 1927a], v němž je stručně nastíněna problematika pořádání knihovních jednotek ve velkých knihovnách (zejména v knihovnách s právem povinného výtisku). Zde je pak nutno počítat s tím, že někteří čtenáři budou mít zájem o knihu konkrétního autora, zatímco jiní se budou snažit získat knihy z určité tematické oblasti publikované v určitém období, a tomu přizpůsobit pořádání knihovních jednotek.

Živný také prosazoval využívání třídění knihovních jednotek podle oborů pro potřeby vytváření knihovních statistik, včetně výročních zpráv knihoven [např. ŽIVNÝ, 1919d, s. 98-100]. V tomto směru je archivními materiály doložena jeho inspirace z veřejné knihovny v St. Louis [příloha č. 10].

3.2.5 Dílčí závěry

Živný v duchu praxe angloamerického knihovnictví kladl důraz na volný přístup ke knihovnímu fondu a s tím byl pochopitelně úzce spjat také jeho zájem o problematiku praxe věcného pořádání v knihovnách, a to jednak o čtenáři snadno srozumitelné pořádání fyzických knihovních jednotek (zejména knih) na policích, jednak o tvorbu katalogů (včetně katalogů věcných). Názorně například vysvětluje výhody plynoucí z vytváření signatur vypovídajících zároveň o obsahu dané knihovní jednotky. Zabýval se (byť spíše okrajově) také praktickým pořádáním jiných druhů dokumentů než klasických knih. Své praktické zkušenosti podložené bohatými znalostmi teorie pak promítal do rad či pokynů knihovníkům, jak v konkrétních případech postupovat při věcné katalogizaci nebo při umístování a označování fyzických knihovních jednotek.

4 Živného činnost v oblasti věcného pořádání očima dalších odborníků

Celkový přínos Živného k rozvoji českého knihovnictví a bibliografie byl v zásadě jeho současníky i následovníky, kteří působili jako odborníci v oblasti knihovnictví a/nebo bibliografie, hodnocen velmi pozitivně, byť se objevovaly také některé výtky. Zde se zaměříme zejména na hodnocení činnosti Živného v oblasti věcného pořádání.

Kupříkladu Z. V. Tobolka [1920, s. 168] si nesmírně vážil Živného teoretické práce v oblasti věcného pořádání, jak uvedl v recenzi jeho díla *Třídění bibliologické*. Koneckonců spory v rovině profesionální i osobní mezi Živným a Tobolkou propukly až později; Tobolka Živnému v tomto okamžiku vlastně pouze

vytýká, že se nedostatečně věnuje českým klasifikačním soustavám a jejich vztahu k soustavám cizím, zvláště německým.

K. J. Beneš [1923] si v recenzi *Živného Nového poslání knihoven a ústavů informačních* zvláště cení jeho modernosti a praktičnosti. Souhlasí s Živného názorem, že v našem prostředí je přeceňována katalogizace na úkor podstatnějšího indexování, a také s jeho kritikou desetinného třídění, které se sice zcela nevymanilo ze subjektivity, na druhou stranu je v této sféře nutná dohoda na mezinárodní úrovni, kterou právě desetinné třídění de facto již díky výsledkům činnosti bruselského Mezinárodního bibliografického ústavu představuje.

L. Koutníková [1935a], [1935b] si váží zvláště Živného důrazu na mezinárodní spolupráci, zejména pak v oblasti bibliografické, kde může jako vhodný prostředek sloužit právě desetinné třídění. Podotýká, že některé Živného aktivity byly brzděny z úředních míst a nemohly být v plném rozsahu realizovány (k této otázce se vyjadřuje též Jedlička, viz dále).

B. Koutník [1936], jak také udává J. Cejpek [2002a, s. 220], kritizoval Živného knihovědnou teorii, zejména její přírodovědné zaměření (vycházející z pozitivismu).

J. Poch [1947] se k Živného publikační činnosti při příležitosti jeho 75. narozenin vyjadřuje komplexně a pro přehlednost ji dělí na dvě základní oblasti, na knihovědně orientované práce a na práce o třídění knih. Z druhé jmenované skupiny výslovně zmiňuje *Třídění bibliologické*. Živného označuje za horlivého propagátora desetinného třídění a zmiňuje rovněž pokusy Živného reformovat desetinné třídění a návrh třídění přirozeného.

O. Tax [1962] si všímá zejména Živného využívání předmětových rejstříků při zpracování článkové bibliografie. Pozitivně hodnotí Živného průkopnickou roli v uvedené oblasti, negativně pak nedostatek systematického uspořádání článkové

bibliografie, které je pouze částečně naznačeno v rámci předmětového rejstříku.¹⁰²

J. Jedlička [1972], [1973] si byl vědom toho, že Živný byl někdy nucen jednat pod tlakem svého okolí a že sám by některé otázky vyřešil jinak (zvolil by například nepochybně desetinné třídění jako pořádací systém pro národní bibliografii). Cení si Živného zásluh o propagaci a zavádění desetinného třídění do praxe, vytýká mu naopak sklon k teoretizování, a to zejména v *Třídění bibliologickém* a v *Rukověti bibliografie*.

J. Cejpek [1962], [2002a] se vyjadřuje zejména k Živného knihovnědné soustavě, v níž byly uplatněny některé principy pořádání v praxi. Pokládá ji za nyní již překonanou (za zásadní negativa považuje aplikaci principů pozitivismu a násilné odtržení formálních a obsahových znaků knihy, rovněž pak teorie a praxe), ve své době však byla přínosnou, neboť byla projevem snahy o zvědečtění tehdejšího knihovnictví.

Stöcklová [1971a, s. 25-30], [1971b, s. 82] se kladně vyjadřuje zejména o Živného zásluhách v oblasti propagace desetinného třídění v našem prostředí, o jeho hlubokých znalostech desetinného třídění a rovněž teorie pořádání (jeho erudice vyniká zejména ve srovnání s některými jeho současníky, kteří o tematice psali bez potřebných teoretických i praktických znalostí) a rovněž o jeho konstruktivní kritice desetinného třídění, která vyústila v navržení konkrétních změn samotným Živným. V neposlední řadě Stöcklová zmiňuje význam *Třídění bibliologického* jako u nás první souhrnné publikaci o třídění.

J. Hradilová [1976], [1983] se vyjadřuje zejména k Živného činnosti v oblasti analytické bibliografie. Konstatuje stránky kladné (např. vědomí důležitosti vytváření nepřetržité analytické bibliografie na národní úrovni) i záporné (mj. nedostatečná

---

¹⁰² Mimo jiné volbou takových hesel, která pod sebou shromažďují záznamy dokumentů z relativně široce pojatých oborů.

prehlednost bibliografických záznamů vytvářených podle Živného metodiky).

Můžeme tedy shrnout, že shoda panuje v hodnocení významu Živného z hlediska propagace desetinného třídění v našem prostředí – v tomto směru se o Živném vždy hovoří pouze v superlativech. Živného knihovědná teorie, některé konkrétní návrhy úprav desetinného třídění či postupy navrhované pro bibliografickou praxi se již stávají předmětem dle mého názoru oprávněné kritiky.

5 Závěry

V této bakalářské práci jsem se pokusila popsat a zhodnotit přínos Ladislava Jana Živného k řešení teoretických i praktických otázek věcného pořádku v našem prostředí. Dospěla jsem k následujícím závěrům:

Pro Živného působení v oblasti věcného pořádku (na rozdíl zejména od jeho teorie bibliologie jako celku) je charakteristická snaha o propojení teorie s praxí. Živný se také pokoušel spojit osvětovou funkci knihoven a bibliografie s funkcí informační.

Pokoušel se rovněž o syntézu linie osvětového (veřejného) knihovnictví a odborného knihovnictví (dokumentace).¹⁰³ Dokladem tohoto tvrzení budiž fakt, že Živný se snažil desetinné třídění uplatnit v obou výše jmenovaných oblastech.¹⁰⁴

Tento klasifikační systém Živný usilovně propagoval, přičemž zdůrazňoval zejména jeho mezinárodní srozumitelnost a možnost využití jak pro účely knihovnické, tak pro účely bibliografické. Živného nesmazatelný přínos k propagaci

---

¹⁰³ Diskuse o problematice optimálního vzájemného vztahu veřejných a odborných knihoven (mj. na úrovni legislativy) je stále živá; při snaze o řešení této otázky je však nezbytné si vždy uvědomovat různorodost funkcí těchto obou typů knihoven a důsledky z toho plynoucí [volně podle Skolek, 2004].

¹⁰⁴ Myšlenka této syntézy je koneckonců naznačena již názvem prvního vydání Deweyho desetinného třídění, tedy *A classification and subject index for cataloguing and arranging the books and pamphlets of a library*, jak ostatně upozorňuje i sám Živný [1914b, s. 1].

desetinného třídění je odborníky z oblasti knihovnictví a bibliografie shodně hodnocen jako velmi pozitivní. Pravděpodobným negativním důsledkem zdůrazňování *mezinárodnosti* desetinného třídění je však nesprávný český překlad *Classification Décimale Universelle* jako *Mezinárodní desetinné třídění*.

Podstatným přínosem v teoretické oblasti věcného pořádkání je Živného návrh vlastního třídění, které sám označuje jako *třídění přirozené* a které představil mj. ve svém významném díle *Třídění bibliologické* [1920m]. V praxi jej z nouze uplatnil po zákazu používání desetinného třídění v Československém ústavu bibliografickém.

Vzhledem k současnému trendu sblížení systematického a předmětového pořádkání pokládám za podstatný také fakt, že Živný nevnímal rozdíl mezi systematickým a předmětovým katalogem jako nepřekonatelný, ale naopak upozorňoval na možnost využití abecedního rejstříku klasifikačního systému přímo k tvorbě předmětových hesel.

Svémi průkopnickými, byť ne vždy zcela úspěšnými pokusy o vytvoření článkové bibliografie pak Živný prokázal schopnost citlivě reagovat na společenské potřeby své doby.

Jeho výrazným počinem, který české knihovnictví přiřadil po bok vyspělých kultur, je založení *Bibliografie československé knihovědy*.

Živný taktéž kladl důraz na volný přístup k fondu v knihovnách a prosazoval pro čtenáře srozumitelné rozmístění fyzických knihovních jednotek vhodně doplněné jejich záznamy obsaženými ve věcných katalozích.

Celkově můžeme tedy říci, že L. J. Živný svou neúnavnou činností v různých oblastech knihovnictví a bibliografie, a to včetně věcného pořádkání, v mnohých ohledech značně překonával

svou dobu, a proto i dnes je možno z některých jeho děl čerpat inspiraci.

Seznam použité literatury

V uvedeném seznamu je zahrnuta jednak bibliografie prací L. J. Živného týkající se věcného pořádání a prací jiných odborníků reagujících na jeho dílo, jednak další literatura použitá při zpracovávání bakalářské práce. Celkově obsahuje 162 položky.

Záznamy jsou uspořádány na první úrovni abecedně podle primární autorské odpovědnosti, na druhé úrovni chronologicky, na třetí úrovni podle názvu. V případě, že u daného dokumentu nelze určit primární autorskou odpovědnost, je dokument zařazen podle názvu. V záznamech po uvedení primární autorské odpovědnosti následuje časové určení (s případným dalším doplňkem formou malého písmena abecedy sloužícího k rozlišení jednotlivých dokumentů od stejného autora ze stejného roku), pomocí kterého jsou dokumenty odkazovány v textu. Další použitá literatura, z níž je citováno, je od bibliografie ke zpracovávanému tématu odlišena typograficky pomocí **tučného písma**.

Záznamy jsou v souladu s ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. V případě, že v primárním dokumentu není přímo uvedeno autorství L. J. Živného, ale je dohledatelné v dalších zdrojích, je v bloku poznámek je upřesněna forma uvedení autorství daného dokumentu. U názvů seriálů je upřednostňován tvar dle dnešních pravopisných zvyklostí (např. původní výraz „Česká Osvěta“ je převeden na tvar „Česká osvěta“). Vyskytují-li se v názvech dokumentů tečky, jsou buď vynechány (v případě, že jsou uvedeny na konci názvu), nebo nahrazeny čárkami (v případě, že se nacházejí uvnitř názvu). Tímto způsobem nedochází ke kolizi s interpunkcí předepsanou v ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Pro přehlednost je u pořadových čísel ročníků seriálů nahrazeno římské číslování arabským. U drobnějších zpráv a jiných typů analytických jednotek ze seriálů je z počátečních slov vytvořen umělý název, který je uzavřen do hranatých závorek.

V bloku poznámek jsou uváděny:

- rubriky, do nichž byly zařazeny zprávy publikované v časopisech
- zkrácený nebo úplný bibliografický záznam publikace, která je v dokumentu recenzována nebo o níž je referováno
- upřesnění nejdůležitějších partií dokumentů (v případě, že je tematicky relevantní větší část jednotlivých dokumentů)
- zkratka či šifra, pod níž byl daný dokument publikován
- stručné charakteristiky obsahu dokumentů (nebo jeho dílčích částí relevantních tematickému vymezení soupisu) v případě, že název dokumentu nemá z věcného hlediska dostatečnou vypovídající hodnotu; tato charakteristika je uváděna menším písmem než okolní text
- odkazy na související záznamy

Pro účely zpracování bibliografie prací L. J. Živného týkajících se věcného pořádání a prací dalších odborníků reagujících na Živného činnost v oblasti věcného pořádání byly excerповány zdroje uvedené v závěru tohoto seznamu.

1. BABOROVÁ, Dana. 1957. *Zásluhy L. J. Živného o veřejné knihovnictví*. Praha, 1957. 92 s. Diplomová práce. Filologická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra knihovnictví 1957. Zejména II. kapitola, Působení L. J. Živného na rozvoj veřejných knihoven v Čechách, část b) Desetinné třídění.
2. **BALÍKOVÁ, Marie. 2004. Harmonizace věcné katalogizace v Česku : sen či realita? In *Knihovny současnosti 2004 : sborník z 12. konference, konané ve dnech 14.-16. září 2004 v Seči u Chrudimi*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2004, s. 307-322.**
3. BENEŠ, Karel J. 1923. Lad. J. Živný : Nové poslání knihoven a ústavy informační. *Časopis československých knihovníků*. 1923, roč. 2, č. 8-9, s. 193-194. Rubrika „Bibliografie“. Ref.: ŽIVNÝ, 1923b. Zdůraznění významu věcného popisu na úkor popisu bibliografického a mezinárodního významu desetinného třídění.
4. **BRATKOVÁ, Eva. 2004. Systémy souběžných národních bibliografií : provizorní učební text. Aktualizovaná verze 2.1. Praha : ÚISK FF UK, 2004. 58 s. Rukopis.**
5. **BULÍNOVÁ, Eva; SKOLKOVÁ, Linda. 2004. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2004. 1. část. *Ikaros* [online]. 2004, č. 10 [cit. 2004-10-01]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200409015>>. ISSN 1212-5075.**
6. BURIÁNKOVÁ, Ludmila. 1977. *Práce Ladislava Jana Živného pro české knihovnictví a jeho význam*. Praha, 1977. 92 s. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra vědeckých informací a knihovnictví 1977. Diplomová práce. Vedoucí diplomové práce František Horák. Zejména kapitola 3, L. J. Živný a knihovnictví, část c) Desetinné třídění.

7. BURIÁNKOVÁ, Ludmila. 1980. *Ladislav Jan Živný v českém knihovnictví a bibliografii*. Praha, 1980. 122 s. Rigorózní práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra vědeckých informací a knihovnictví 1980. Zejména kapitola 3, L. J. Živný a knihovnictví, část c) Desetinné třídění.
8. CEJPEK, Jiří. 1962. Knihovědná teorie Ladislava Jana Živného : (kapitola z dějin knihovnictví předmnichovské republiky). In *Knihovna : vědecko-teoretický sborník*. Sv. 4. Praha : SPN, 1962, s. 157-169. Zejména část 2 věnovaná knihovědné soustavě.
9. CEJPEK, Jiří a kol. 2002a. *Dějiny knihoven a knihovnictví. 2., dopl. vyd.* Praha : Karolinum, 2002, zejména s. 217-222.
10. CEJPEK, Jiří. 2002b. Ladislav Jan Živný (1872–1949). *Bulletin SKIP*. 2002, roč. 11, č. 2, s. 16-18. Dostupný také na World Wide Web: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/Bull02_28.htm#ti.
11. *Coto.je* [online databáze]. Praha : Active24, [cit. 2005-03-21]. Obsahuje: Ottův slovník naučný, Malá československá encyklopedie, Encyklopedie Universum. Zčásti zdarma dostupná na World Wide Web: <http://coto.je>.
12. ČEJCHAN, Václav. 1936. L. J. Živný a desetinné třídění u nás. *Národní osvobození*. 13.5.1936, roč. 13, č. 112.
13. Československo. Ministerstvo školství a národní osvěty. 1919. O stanovách československého ústavu bibliografického. *Věstník ministerstva školství a národní osvěty*. 1. října 1919, roč. 1, č. 15, s. 285-287.
14. Československý ústav bibliografický. 1923–1929. *Bibliografický katalog*. Rediguje Lad. J. Živný. 1923–1929. Praha : Československý

ústav bibliografický, 1923–1929. Publikace Československého ústavu Bibliografického v Praze.

15. Československý ústav bibliografický. 1919–1925. *Kronika Československého ústavu bibliografického v Praze*. Praha : Československý ústav bibliografický, cca 1919–1925. 53 s. Rukopis L. J. Živného. Zejména s. 12-13. Archiv Národní knihovny ČR. Fond Československý ústav bibliografický (ČSÚB) při VUK 1919–1925.
16. *Decimální klasifikace : všeobecné tabulky zkrácené [025.4]*. Přel. Boř. Prusík. Praha : nákladem vlastním, 1902. 38 s. Příloha k 1. ročníku Českého knihovnictví.
17. DRTINA, Jaroslav. 1957. *Předmětový katalog*. Vyd. 1. Praha : SPN, 1957. I. Vznik a vývoj předmětového katalogu, 7. Vývoj předmětové katalogizace u nás, zejména s. 34-35.
18. **FID/BSO Panel. 1979. *The BSO manual : the development, rationale and use of the Broad System of Ordering*. The Hague : FID, 1979. v, 157 s. FID Publication, 580. ISBN 92-66-00580-0.**
19. **FUGMANN, Robert. 1993. *Subject analysis and indexing : theoretical foundation and practical advice*. Frankfurt am Main: Indeks Verlag, 1993. 250 s. Textbooks for Knowledge Organization, vol. 1. ISBN 3-88672-500-6.**
20. **FUNKE, Fritz. 1999. *Buchkunde : ein Überblick über die Geschichte des Buches*. 6. überarb. und erg. Aufl. München : Saur, 1999. 396 s. ISBN 3-598-11390-0.**
21. HRADILOVÁ, Jitka. 1976. *Příspěvek k vývoji české univerzální analytické bibliografie do roku 1953*. Praha, 1976. 176 s. Diplomová práce. Filosofická fakulta University Karlovy, Katedra knihovnictví a vědeckých informací 1976. Vedoucí práce Blahoslav Kovář. Zejména

kapitola „Ladislav Jan Živný a jeho pojetí analytické bibliografie.“
Zčásti dostupný též v HRADILOVÁ, 1983.

22. HRADILOVÁ, Jitka. 1983. Ladislav Jan Živný a jeho pojetí analytické bibliografie. In *Česká bibliografie : sborník statí a materiálů*. Sv. 19. 1. vyd. Praha : Státní knihovna ČSR, 1983, s. 55-78. Zejména část „Živného přehled jednotlivých kategorií sdružených bibliografických jednotek a způsobů jejich popisu“, s. 63-66. Dostupný též v HRADILOVÁ, 1976.
23. JANOVSKEÝ, M. 1971. L. J. Živný : k 100. výročí narození. *Typografia*. 1972, roč. 75, č. 2, s. 65.
24. JEDLIČKA, Jaromír. 1958. Vývoj uspořádání a systematického popisu v bibliografickém katalogu ČSR. In *Ročenka Universitní knihovny v Praze 1957*. Praha : SPN, 1958, s. 73-86. Klasifikace věd a knihovnické třídění podle L. J. Živného.
25. **JEDLIČKA, Jaromír. 1959. Založení Bibliografického ústavu a Národní knihovny : (příspěvek k dějinám české bibliografie). In *Česká bibliografie*. Sv. 1. Praha : SPN, 1959, s. 147-164.**
26. JEDLIČKA, Jaromír. 1972. L. J. Živný. *Čtenář*. 1972, roč. 24, č. 1, s. 25-26. Stručné hodnocení přínosu L. J. Živného v oblasti knihovnictví a bibliografie (propagace desetinného třídění, teoretické práce) u příležitosti stého výročí jeho narození.
27. JEDLIČKA, Jaromír. 1973. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 373-391. Zejména část věnovaná systematickému uspořádání bibliografie, s. 383.
28. ***Katalogy knihoven kolejí Karlovy university*. Praha : Národní a universitní knihovna, 1948. xix, 97 s.**
29. ***Knihovna jako instituce národní : anketa o veřejných knihovnách*. Uspořádal Spolek veřejných obecních knihovníků; [předmluvu napsal Jiří Mahen]. [S. l.] : 1928, nákladem Spolku. 150 s.**

30. **KOFNOVEC, Ladislav. 1989. *Průručka Medzinárodného desetinného triedenia*. 4. preprac. vyd. Bratislava : Slovenská technická knižnica, 1989. 226 s. ISBN 80-85165-08-2.**
31. **KOUTNÍK, Bohuslav. 1936. K základům knihovědy a knihovnictví. *Časopis československých knihovníků*. 1936, roč. 15, č. 1-2, s. 3-15.**
32. KOUTNÍK, Bohuslav. 1942. Sedmdesátka Ladislava J. Živného. *Časopis čes. knihovníků*. 1942, roč. 21, č. 1, s. 1-7. Zhodnocení Živného činnosti v oblasti desetinného třídění.
33. KOUTNÍK, Bohuslav. 1949. Za Ladislavem Janem Živným. *Dokumentace a desetinné třídění*. 15. května 1949, sv. 1, č. 2, s. 27-28. Rubrika „Knihovnický obzor“. Nekrolog L. J. Živného včetně zhodnocení jeho působení v oblasti věcného pořádání.
34. KOUTNÍKOVÁ, Lidmila. 1935a. L. J. Živný a desetinné třídění u nás. In *Sborník věnovaný oslavě L. J. Živného*. Red. Bohuslav Koutník. Praha : nákladem Ústředního spolku československých knihovníků, 1935, s. 73-130. Dostupný též jako otisk, viz KOUTNÍKOVÁ, 1935b.
35. KOUTNÍKOVÁ, Lidmila. 1935b. *L. J. Živný a desetinné třídění u nás*. V Praze : tiskem knihtiskárny Josefa Šefla v Berouně, 1935. 67 s. Dostupný též v rámci monografie, viz KOUTNÍKOVÁ, 1935a.
36. KOVÁŘ, Blahoslav. 1976. *Problémy procesu věcného pořádání informací a selekčních jazyků*. Vyd. 1. Praha : Univerzita Karlova, 1976. Kapitola 2.4 Problematika věcného pořádání informací, jeho druhů a terminologie v domácí literatuře.
37. **KOVÁŘ, Bohuslav. 1981. *Věcné pořádání informací a selekční jazyky*. Vyd. 1. Díl 1. Úvod do problematiky, systematické pořádání. Praha : ÚVTEI, 1981. 144 s. Učební texty, sv. 14.**

38. LIFKA, Bohumír. 1922. K bibliografii české filosofie. *Časopis československých knihovníků*. 1922, roč. 1, č. 6-7, s. 2-8. Vyjádření souhlasu s Živného názorem o rozdílu mezi tříděním filozofickým a praktickým.
39. LIPŠ, František. 1929. Tištěný seznam knih pro čtenáře veřejných obecních knihoven. *Časopis československých knihovníků*. 1929, roč. 8, s. 1-10. Zmínka o tištěném seznamu knih veřejné knihovny v Chlumci nad Cidlinou, který byl vydán v roce 1905 podle návrhu Živného.
40. MAHEN, Jiří. 1924. ***Knížka o čtení praktickém***. Vyd. 4. Brno : St. Kočí, 1924. 136 s.
41. MALCLES, Louise-Noëlle. 1956. ***La Bibliographie***. Paris : Presses universitaires de France, 1956. 134 s. Que sais-je?
42. MASARYK, T. G. 2001. ***Pokus o konkrétní logiku : (třídění a soustava věd)***. Praha : Masarykův ústav AV ČR, 2001. **Kniha druhá Organizace věd, II. oddíl Pojem stupnice věd**.
43. MATUŠÍK, Zdeněk. 2004. **Knihovní zákon z knihovnického hlediska**. In *Knihovny současnosti 2004 : sborník z 12. konference, konané ve dnech 14.-16. září 2004 v Seči u Chrudimi*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2004, s. 112-122.
44. ***Mezinárodní desetinné třídění*** [online databáze]. 5. vyd. Praha : NK ČR, 2003 [cit. 2005-03-20]. Dostupná na World Wide Web: <<http://aip.nkp.cz/mdt/index.htm>>.
45. *Mezinárodní desetinné třídění : zkrácené vydání*. [Redigoval Josef Řeřicha a Oldřich Ohlídka; předmluvu napsal L. J. Živný]. Vyd. 1. Praha : nákladem Technického knihkupectví a nakladatelství, 1948. 181 s. Publikace FID, č. 211.
46. Osvětový svaz. 1916. Správám všech českých knihoven veřejných. *Česká osvěta*. 1916, roč. 12, č. 3-4, s. 94. Provolání obsahuje komentovanou

výzvu k jednotnému zavedení desetinného třídění. Dostupný též jako samostatný tisk, viz Osvětový svaz, 1916?.

47. Osvětový svaz. 1916?. *Správám všech českých knihoven veřejných*. Nedatováno, pravděpodobně 1916. Samostatný tisk. Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Ladislava Jana Živného, přírůstkové číslo 85/49. Provolání obsahuje komentovanou výzvu k jednotnému zavedení desetinného třídění. Dostupný též v časopise Česká osvěta, viz Osvětový svaz, 1916.
48. **PÁLKA, Peter. 2005. Osobní komunikace. 18.3.2005.**
49. POCH, Josef. 1947. Ladislav J. Živný pětasedmdesátníkem. *Česká osvěta*. 1947, roč. 40, č. 1-2, s. 42-43. Stručné zhodnocení Živného přínosů v oblasti teorie a praxe bibliografie i knihovnictví, speciálně pak v oblasti věcného pořádání.
50. POLEDŇÁK, Alois. 1982. Výročí bibliografa. *Zpravodaj SK ČR*. 1982, roč. 20, č. 1, s. 42-47. Kritické hodnocení bibliografické činnosti L. J. Živného formou eseje se stručnými zmínkami o jeho přínosech v oblasti věcného pořádání.
51. **PROCHÁSKOVÁ, Iva; RAMAJZLOVÁ, Barbora. 2004. Vztah vysokoškolských knihoven ke knihovnímu zákonu a jejich role v systému českých knihoven. In *Knihovny současnosti 2004 : sborník z 12. konference, konané ve dnech 14.-16. září 2004 v Seči u Chrudimi*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2004, s. 79-87.**
52. **PRUSÍK, František Xaver. 1895. Světová otázka. *Národní listy*. 20.12.1895, roč. 35, č. 351, s. 1. Pod značkou: -k.**
53. **PRUSÍK, František Xaver. 1896. Decimální klassifikace bibliografická. *Krok*. 1896, roč. 10, s. 169-173.**
54. REPČÁK, Josef. 1949. Jan Ladislav Živný zomrel : (3.I. 1872 – 17.III. 1949). *Knihnica*. 1949, roč. 1, č. 5, s. 140-142.
55. **RIES, Pavel. 1991. *Josef Hlávka, největší český mecenáš*. 1. vyd. Praha : TV Spektrum, 1991. 124 s. ISBN 80-85334-08-9.**

56. SAPON-WHITE, Richard. 2005. *Subject Heading Principles* [online]. Praha : ÚISK FF UK, 2005 [cit. 2005-03-25]. Proneseno též formou přednášky konané 16.3.2005 na ÚISK FF UK. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.etf.cuni.cz/~barbora/richard/subject16-3.ppt>>.
57. *Sborník věnovaný oslavě L. J. Živného*. Red. Bohuslav Koutník. Praha : nákladem Ústředního spolku československých knihovníků, 1935. 240 s.
58. SEDLÁK, Jiří. 1989. K některým knihovnickým výročí v roce 1989. *Čtenář*. 1989, roč. 41, č. 5, s. 164-165.
59. SCHWARZ, Josef. 2005. Osobní komunikace. 7.4.2005.
60. SCHWARZ, Josef; CEJPEK, Jiří. 2003. Informační věda by měla reflektovat globální problémy současného světa : rozhovor s prof. PhDr. Jiřím Cejpkem, CSc., emeritním profesorem Univerzity Karlovy. *Ikaros* [online]. 2003, č. 05 [cit. 2003-05-01]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200304006>>. ISSN 1212-5075.
61. SKOLEK, Jaroslav. 1970. O knihovědné bibliografii : (na okraj hesla [v] nové knihovnické encyklopedii). *Bibliografický časopis*. 1970, roč. 3, č. 2-3, s. 107-113.
62. SKOLEK, Jaroslav. 2004. Osobní komunikace. 10.12.2004.
63. SKOLEK, Jaroslav. 2005. Osobní komunikace. 16.3.2005.
64. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha : Academia, 1989. 8 sv.
65. STÖCKLOVÁ, Anna. 1971a. *Mezinárodní desetinné třídění v Československu*. Praha, 1971. 108 s. Diplomová práce. Fakulta

sociálních věd Karlovy university, Katedra knihovnictví a VTI 1971.
Vedoucí práce Bohuslav Kovář.

66. STÖCKLOVÁ, Anna. 1971b. Mezinárodní desetinné třídění v Československu. *Bibliografický časopis*. 1971, roč. 4, č. 1/2, s. 77-90.
67. STÖCKLOVÁ, Anna. 2001. **Organizace knihovního fondu**. In PAPÍK, R.; SOUČEK, M.; STÖCKLOVÁ, A. (ed.) *Informační studia a knihovnictví v elektronických textech I*. [CD-ROM]. Praha : Ústav informačních studií a knihovnictví, 2001.
68. STÖCKLOVÁ, Anna. 2005. **Osobní komunikace**. 16.3.2005.
69. STUHLÍK, J. 1911/1912. **Concilium bibliographicum**. *Přehled*. 1911/1912, roč. 10, s. 459-460, 473-474.
70. ŠKOPÍK, Pavel. 2004. **Život a dílo S. R. Ranganathana**. Díl 3. Pět zákonů knihovní vědy. *Ikaros* [online]. 2004, č. 12 [cit. 2004-12-01]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200412008>>. ISSN 1212-5075.
71. TAX, Oldřich. 1962. *Vztah universální a speciální bibliografie se zvláštním zřetelem k článkové bibliografii pedagogiky*. Praha, 1962. 175 s., 20 příl. Diplomová práce. Institut osvěty a novinářství Karlovy University, Katedra knihovnictví 1962. Vedoucí práce Jiří Kábrt. Zejména s. 36-42.
72. **TDKIV : Česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy** [online databáze]. 2003- . Praha : Knihovnický institut NK ČR, 2003- [cit. 2005-03-28]. Databáze vznikla v letech 2001-2002 v rámci projektu podpořeného grantem MK ČR. Dostupná na World Wide Web: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.
73. TOBOLKA, Zdeněk Václav. 1920. Ladislav J. Živný : Třídění bibliologické. *Knihy a knihovny*. 1920, roč. 1, č. 4, s. 166-167.

74. VALEŠKA, K. 1905–1906. Katalogisace veřejné knihovny v Chlumci n/C. *Česká osvěta*. 1905–1906, roč. 2, s. 38-40.
75. VICKERY, Brian. 1999. A century of scientific and technical information. *Journal of Documentation*. December 1999, vol. 55, no. 5, s. 476-527.
76. VICKERY, Brian C.; VICKERY, Alina. 2004. *Information science in theory and practice*. 3rd revised and enlarged ed. München : K. G. Saur, 2004. 400 s. Zejména kapitola 6.3 Research in information retrieval. ISBN 3-548-11658-6.
77. VOIT, Petr. 1990. *Pražské Klementinum*. Praha : Národní knihovna v Praze, 1990. 183 s. ISBN 80-901092-4-1.
78. VOLF, Josef. 1920. Živný Ladislav, Veřejné knihovny, jejich vývoj a správa. *Knihy a knihovny*. 1920, roč. 1, č. 1, s. 36-38. Rubrika „Literatura“. Rec.: ŽIVNÝ, 1919d. L. J. Živný jako nejznámější zastánce desetinného třídění v českém prostředí, využitelnost desetinného třídění v mezinárodním měřítku.
79. WOLF, Richard. 1925. *Desetinné třídění věd (modifikace brusselská) : zkrácené tabulky desetinného třídění s podrobným rozdělením věd vojenských*. Předmluvu napsal Ladislav J. Živný. Praha : Vojenský ústav historický, 1925. Sbíрка vojenských příruček. Řada II, sv. 9. Zejména předmluva, s. 5-7.
80. World Intellectual Property Organization. 1999. *General information*. Geneva : WIPO, 1999. 17 s. ISBN 92-805-0761-3.
81. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1904a. [Knihovny v Norsku]. *Česká osvěta*. 1904, roč. 1, č. 3, s. 47-50. Rubrika „Rozhledy po cizině“.
82. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1904b. Rukověť knihovnictví. *Česká osvěta*. 1904, roč. 1, č.4, s. 55-65.

83. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1904–1905. Veřejné knihovny. *Česká škola*. 1904–1905, roč. 4, č. 15, s. 244-246, č. 17, s. 259-262. Příloha Českého učitele. Zejména část II. „O pojmu a třídění knihoven“, s. 260-262.
84. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1905a. *Katalog okresní učitelské knihovny v Novém Bydžově*. Nový Bydžov : s.n., 1905. vi, 54 s.
85. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1905b. *Veřejné knihovny ve Velké Británii*. Praha : tiskem Edvarda Leschingra, 1905. 43 s. Dostupný též v časopise *Naše doba*, viz ŽIVNÝ, 1905c.
86. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1905c. Veřejné knihovny ve Velké Británii. *Naše doba*. 1905, roč. 12, s. 591-596, 660-666, 752-757, 846-854, 885-900. Různé způsoby věcného pořádku v praxi britských veřejných knihoven; přehled tříd Brownovy klasifikace s komentářem. Dostupný též jako otisk, viz ŽIVNÝ, 1905b.
87. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1906a. *Nástin organizace knihovny pedagogického musea*. Nový Bydžov : nákladem České osvěty, 1906. 8 s.
88. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1906b. O třídění knih. *Česká osvěta*. 1906, roč. 3, s. 10-13, 30-32, 73-78, 148-150, 165-171.
89. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1906c. Slavica v katalogu americké knihovnické asociace. In *Slovanský přehled : sborník statí, dopisův a zpráv ze světa slovanského*. Roč. 8. Praha : F. Šimáček, 1906, s. 369-375. Zmínka o desetinném třídění katalogu ALA.
90. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1907/1908. K otázce českého časopisectva. *Přehled*. 1907/08, roč. 6, č. 48, s. 814-816, č. 49, s. 824-826.
91. ŽIVNÝ, Ladislav Jan (sest.). 1908. *Index českých časopisů za rok 1907 : příloha Přehledu revuí*. Pacov : O. Plaček, 1908. ix, 64 s.

92. ŽIVNÝ, Ladislav Jan (sest.) 1909. *Index českých časopisů : příloha Přehledu revuí*. Sv. 2. Král. Vinohrady : Přem. Plaček, 1909. x, 179 s.
93. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1910. *Indeks Pedagogických Rozhledů*. Díl I. 1888-1897. Praha : nákladem Dědictví Komenského, 1910. 131 s. Spisy Dědictví Komenského, č. 117. Spojený věcný a autorský rejstřík.
94. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1912a. James D. Brown, *Library classification and cataloguing*, London 1912. *Česká osvěta*. 1913, roč. 9, seš. 1, s. 37-38. Ref.: BROWN, James D. *Library classification and cataloguing*. London : Libraco, 1912. xiii, 261 s.
95. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1912b. Zemský úřad biblioteční. *Česká osvěta*. 1912, roč. 8, seš. 1, s. 17-23. Zmínka o Mezinárodním bibliografickém ústavu; výzva k využívání jednotné klasifikace, tj. desetinného třídění.
96. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1913a. Decimální klasifikace. *Česká škola*. 1913, s. 66-68, 85-86, 102-103, 115-118, 149-153.
97. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1913b. [James Duff Brown]. *Česká osvěta*. 1913, roč. 9, seš. 1, s. 67-68.
98. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1914a. Český lístkový katalog bibliografický. *Česká osvěta*. 1914, roč. 10, seš. 9-10, s. 213-215. Rubrika „Zprávy“. Pod značkou: Ž. Praktické rady knihovníkům týkající se zápisu symbolů desetinného třídění na katalogizační lístky a sestavování věcného katalogu.
99. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1914b. Desetinné třídění. *Česká osvěta*. 1914, roč. 10, seš. 1, s. 1-6, seš. 2-3, s. 25-39. Dostupný též jako monografie, viz ŽIVNÝ, 1914c.
100. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1914c. *Desetinné třídění*. Praha : Svaz osvětový, 1914. 20 s. Volné listy Osvětového svazu v Praze, sv. 1. Dostupný též v časopise *Česká osvěta*, viz ŽIVNÝ, 1914b.

101. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1915a. O Českém katalogu bibliografickém. *Česká osvěta*. 1915, roč. 11, s. 89. Poznámka o budoucím využití desetinného třídění v Českém katalogu bibliografickém.
102. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1915b. O katalogisaci. *Česká osvěta*. 1915, roč. 11, s. 3-8, 25-32, 49-52, 78-83, 102-107, 124-128, 145-147, 170-175, 189-194, 214-128. V poslední části informace o zavedení desetinného třídění v učitelské knihovně v Novém Bydžově.
103. [ŽIVNÝ, Ladislav Jan]. 1915c. *Rady a pokyny pro knihovny a čítárny : [o knihovnách S. O.]*. Praha : 1915, Svaz osvětový. Příručky Osvětového svazu, č. 1. Zejména kapitola o katalogu a třídění knih.
104. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1916a. Desetinné klasifikace v českých knihovnách. *Akademie : revue socialistická*. 1916, roč. 20, č. 5, s. 142-145.
105. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1916b. O potřebě českého ústavu bibliografického. *Česká osvěta*. 1916, roč. 12, č. 3-4, s. 60-65.
106. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1916c. Třídění desetinné v praxi. *Česká osvěta*. 1916, roč. 12, č. 6-7, s. 113-117, č. 8-10, s. 170-182. Dostupný též jako otisk, viz ŽIVNÝ, 1917c.
107. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1917a. Bibliografie. *Česká osvěta*. 1917, roč. 13, s. 45-47. Porovnání třídění využívaného časopisem *Zemědělský archiv* a desetinného třídění.
108. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1917b. [Třídění desetinné v praxi]. *Česká osvěta*. 1917, roč. 13, č. 4, s. 115-116. Rubrika „Pro knihovny“. Pod značkou: Ž.
109. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1917c. *Třídění desetinné v praxi*. Praha : Svaz osvětový, 1917. 15 s. Dostupný též v časopise *Česká osvěta*, viz ŽIVNÝ, 1916c.
110. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1918. *Český bibliografický ústav : nástin jeho organisace a úkolů budoucích*. Praha : nákladem Českého

bibliografického ústavu, 1918. 15 s. Příklady věcného zpracování dokumentů pomocí desetinného třídění.

111. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1919a. Bibliografie cizí i česká : (příspěvek k otázce českého ústavu knihopisného). *Naše doba*. 1919, roč. 26, s. 502-511, 612-617, 672-684. Dostupný též jako otisk, viz ŽIVNÝ 1919b.
112. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1919b. *Bibliografie cizí i česká*. Praha : Čes. bibliografický ústav, 1919. 30 s. Publikace Čes. bibliografického ústavu, sv. 2. Zdokonalení Deweyho třídění Mezinárodním bibliografickým ústavem; věcné uspořádání bibliografického soupisu. Dostupný též v časopise *Naše doba*, viz ŽIVNÝ 1919a.
113. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1919c. Nové poslání knihoven a ústavy informační. *Nová práce : věstník Technicko-hospodářské jednoty a Plynárenského sdružení československého*. 1919, roč. 1, č. 16, s. 8-10, č. 17, s. 4-6, č. 18, s. 6-8, č. 21, s. 6-7, č. 22, s. 8-9, č. 23, s. 8-10., č. 24, s. 6-8. Dostupný též v aktualizované podobě jako monografie, viz ŽIVNÝ, 1923b.
114. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1919d. *Veřejné knihovny : jejich vývoj a správa*. Smíchov : Stanislav Minařík, 1919. Zejména Kapitola VI., O klasifikaci, a Kapitola VII. Notace, výstava a kontrola knih.
115. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920a. [A check list of the literature and other material in the Library of Congress on the European war]. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 7-8, s. 76. Pod značkou: Ž. Rec.: *A check list of the literature and other material in the Library of Congress on the European war*. Compiled under the direction of Herman H. B. Meyer. Washington (DC): GPO, 1918. 293 s. Pořádání letáků a tisků, stručná zmínka o třídění Kongresové knihovny.

116. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920b. Bibliografie světové války. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 1, s. 7-10, č. 2, s. 22-23, č. 3, s. 35-36, č. 7-8, s. 67-69. Zejména část I. „Klasifikace“.
117. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920c. Bibliotéky a ústavy informační. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 9-10, s. 85-86.
118. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920d. Brožury a ostatní drobnější tiskopisy. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 7-8, s. 74-75. Rubrika „Z praxe“. Pod značkou: Ž. Doporučení vhodného uspořádání brožur, výstřížků, grafických listů a map.
119. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920e. [Jan Lehár, Abecední index k věcnému katalogu knihovny Obchodní a živnostenské komory v Praze, pořízenému na lístcích podle soustavy decimální klasifikace]. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 3, s. 39-40. Rubrika „Literatura“. Pod značkou: Ž. Ref.: LEHÁR, Jan (sest.). *Abecední index k věcnému katalogu knihovny Obchodní a živnostenské komory v Praze, pořízenému na lístcích podle soustavy decimální klasifikace*. Praha : nákladem Obchodní a živnostenské komory pražské, 1919. 49 s. Příloha k Jednacím zprávám a protokolům Obchodní a živnostenské komory v Praze.
120. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920f. [Klasifikace Masarykova]. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 3, s. 38. Rubrika „Z praxe“. Pod značkou: Ž.
121. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920g. K otázce revise desetinného třídění. *Knihy a knihovny*. 1920, roč. 1, č. 2-3, s. 52-55.
122. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920h. [Letní kurs pro vzdělávání knihovníků]. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 9-10, s. 89. Pod značkou: Ž. Doporučení publikací pojednávajících o klasifikaci jako studijního materiálu.
123. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920i. [Mezinárodní bibliografický ústav v Bruselu]. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 4-5, s. 51. Stručný přehled o využívání desetinného třídění v mezinárodním měřítku.

124. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920j. [Mezinárodní význam decimální klasifikace]. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 4-5, s. 50-51. Pod značkou: Ž.
125. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920k. [Péče o knihy na regálech]. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 3, s. 36-38. Rubrika „Z praxe“.
126. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920l. [Seznam knih do obecních knihoven]. *Kniha*. 1920, roč. 1, č. 7-8, s. 75-76. Pod značkou: Ž.
127. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1920m. *Třídění bibliologické : úvod do teorie a praxe třídění bibliotečního a bibliografického*. Praha : Stanislav Minařík, 1920. 173 s.
128. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1923a. K posláni státního čsl. ústavu bibliografického. *Knihkupecký oznamovatel*. 1923, roč. 30, č. 12, s. 81-83, č. 13, s. 93-94, č. 14, s. 103-104.
129. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1923b. *Nové posláni knihoven a ústavy informační*. Praha : Prometheus, 1923. 37 s. Sbírká přednášek a rozprav technických a hospodářských, sv. 10. V původní podobě dostupné v časopise *Nová práce*, viz Živný, 1919c.
130. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1923c. Zámítky pro knihoznavstvo ta knihovživannja. *Časopis československých knihovníků*. 1923, roč. 2, č. 10, s. 244. Ref.: Zámítky pro knihoznavstvo ta knihovživannja. Zibrav ta uporjadkyvav L. B. Poděbrady : Ukrajinske knihoznavstvo, 1923. 88 s.
131. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1923/1924. Sporná otázka. *Česká osvěta*. 1923/1924, roč. 20, č. 1-2, s. 22-32. Zmínka o nutnosti přijetí desetinného třídění nebo o zpracování třídění nového.
132. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1924. *Rukověť bibliografie*. I. Nauka o popisu. Praha : Kvasnička a Hampl, 1924. 213 s.

133. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1925a. K novému českému vydání desetinné klasifikace. *Důstojnické listy*. 16.10.1925, roč. 5, č. 42, s. 6.
134. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1925b. Kapitola XIX., Bibliografie. In *Československé knihovnictví*. Redigoval Zdeněk V. Tobolka. V Praze : nákladem Československého kompasu, 1925, s. 423-463. Zejména část 2. „Organisace bibliografie, bibliografické třídění, ústavy bibliografické“ a část 3. „Mezinárodní soustava bibliografická (desetinné třídění)“. Dostupný též v podobě rukopisu, viz ŽIVNÝ, 1925?.
135. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1925c. *La classification des différentes branches de la science des livres : objet et but de la bibliografie*. Paris : Jouve et Cie, 1925. 11 s. Zejména schéma Živného knihovědné soustavy, s. 10-11.
136. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1925d. Věcný katalog : pravidla jeho i formy. *Československý knihkupec*. 1925, roč. 2, č. 13, s. 117-119, č. 14, s. 133-135, č. 15, s. 143-146. Dostupné též jako otisk, viz ŽIVNÝ, 1925e. Dostupné též jako otisk s autorovými poznámkami, viz ŽIVNÝ, 1925f.
137. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1925e. *Věcný katalog*. Praha : Československý knihkupec, 1925. 37 s. Dostupné též v časopise Československý knihkupec, viz ŽIVNÝ, 1925d. Dostupné též jako otisk s autorovými poznámkami, viz ŽIVNÝ, 1925f.
138. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1925f. *Věcný katalog*. Praha : Československý knihkupec, 1925. 37 s. Otisk s autorovými poznámkami. Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Ladislava Jana Živného, přírůstkové číslo 85/49. Dostupný též jako otisk, viz ŽIVNÝ, 1925e. Dostupný též v časopise Československý knihkupec, viz ŽIVNÝ, 1925d.
139. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1925?. 2. *Organizace bibliografie, bibliografické třídění, ústavy bibliografické*. 3. *Mezinárodní soustava bibliografická*

- (desetinné třídění). Nedatováno, pravděpodobně 1925. 11 s. Rukopis. Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond Ladislava Jana Živného, přírůstkové číslo 85/49. Dostupný též v publikované podobě, viz ŽIVNÝ, 1926b.
140. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1927a. [O stavění knih ve velkých bibliotékách]. *Časopis československých knihovníků*. 1927, roč. 6, č. 4-5, s. 77-78. Rubrika „Drobné zprávy“. Pod značkou: L. J. Ž.
141. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1927b. [Ruský tištěný katalog lístkový]. *Časopis československých knihovníků*. 1927, roč. 6, č. 2-3, s. 42-43. Rubrika „Bibliografie“. Pod značkou: L. J. Ž.
142. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1928a. Jednotný katalog a veřejné knihovny. *Česká osvěta*. 1928, roč. 25, s. 209-213.
143. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1928b. *Moderní knihovna*. Praha : Kramerius, 1928. Zejména Část III, Technické vedení knihovny, kapitoly Dvě hlavní třídy literatury, Předpoklady třídění podrobného, Třídění desetinné, Katalog předmětný.
144. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1928c. S programem či bez něho? : k otázce dnešního stavu československé bibliografie. *Československý knihkupec*. 1928, roč. 5, s. 958-959, 971-972.
145. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1928d. Směry a cíle mezinárodní bibliografie. *Nová práce*. 1928, roč. 10, s. 73-75.
146. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1928–1942. *Bibliografie československé knihovnědy*. 1928–1942. Praha : Spolek československých knihovníků, 1928–1942. Od roku 1934 bibliografii zpracovával za řízení Živného Jaroslav Lugs.
147. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1929/30. Varšavský případ. *Česká osvěta*. 1929/30, roč. 26, č. 5-6, s. 254-256. Využití desetinného třídění ve varšavské veřejné knihovně.

148. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1930a. [Bibliografijos žinios]. *Časopis československých knihovníků*. 1930, roč. 9, č. 3, s. 101. Rubrika „Posudky“. Ref.: *Bibliografija žinios : Lietuvos bibliografijos instituto organas*. I. Kaunas : Lietuvos bibliografijos instituto organas, 1928. Pod značkou: L. J. Ž. Využití desetinného třídění v litevském bibliografickém věstníku.
149. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1930b. [Elektrotechnický svaz československý, československé normy, desetinné třídění]. *Časopis československých knihovníků*. 1930, roč. 9, č. 3, s. 97. Rubrika „Posudky“. Ref.: Elektronický svaz československý (1919–1939). *Československé normy : desetinné třídění : vydání pro techniky s úplnou elektrotechnikou*. Praha : Elektrotechnický svaz československý, 1930.
150. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1930c. [Městská veřejná knihovna v Kutné Hoře, Seznam knih; Seznam knih veřejné obecní knihovny města Židlochovic]. *Časopis československých knihovníků*. 1930, roč. 9, č. 4, s. 143-144. Rubrika „Posudky“. Rec.: *Seznam knih Městské veřejné knihovny v Kutné Hoře*. Sest. Jaromír Siegl. Kutná Hora : Knihovní rada, 1930. 163 s. *Seznam knih veřejné obecní knihovny města Židlochovic*. [Úvodem a slovním doprovodem opatřil Arnošt Ondrůj]. Židlochovice : Veřejná obecní knihovna, 1930. 55 s. Porovnání třídění použitého v katalogích těchto dvou knihoven.
151. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1930d. O soupisu. I. Pojem a vznik činnosti soupisné. *Časopis československých knihovníků*. 1930, roč. 9, č. 1-2, s. 5-8. Dostupný též v rámci monografie, viz ŽIVNÝ, 1932–1940.
152. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1930e. [R. Rudzińska, Bibliografja pracy społecznej, 1900–1928]. *Časopis československých knihovníků*. 1930, roč. 9, č. 3, s. 99. Rubrika „Posudky“. Ref.: RUDZIŃSKA, R. *Bibliografja pracy społecznej*. Warszawa : Wolna wszechnica polska, 1929. Hodnocení věcného uspořádání bibliografie sociální práce.

153. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1930f. Vývoj soupisné techniky. *Časopis československých knihovníků*. 1930, roč. 9, č. 3, s. 83-93, č. 4, s. 135-139. Důležitou součástí článku tvoří první pokusy o věcné pořádkání z období starověku.
154. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1931a. O bibliografické evidenci národní tvorby literární se zřením k potřebám mezinárodním. In *Sborník Masarykovy akademie práce*. V. Praha : Masarykova akademie práce, 1931, s. 48-75. Doporučení k využití desetinného třídění pro bibliografické účely. Dostupný též jako otisk, viz ŽIVNÝ, 1931b.
155. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1931b. *O bibliografické evidenci národní tvorby literární se zřením k potřebám mezinárodním : (with an English summary)*. Praha : Masarykova akademie práce, 1931. 28 s. Dostupný též v rámci monografie, viz ŽIVNÝ, 1931a.
156. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1932. Dr. Melvil Dewey. *Časopis československých knihovníků*. 1932, roč. 11, č. 1, s. 46. Rubrika „Drobné zprávy“. Pod značkou: Ž.
157. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1932–1940. *Rukověť bibliografie*. II. Nauka o katalogu. Praha : Spolek československých knihovníků, 1932–1940. 80 s. Knihovna Časopisu československých knihovníků, sv. 12. Zčásti dostupný též v Časopise československých knihovníků, viz ŽIVNÝ, 1930d.
158. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1934. *Bibliografie československé knihovědy*. VI., 1933 (1932–1933). Praha : Spolek československých knihovníků, 1934. Předmluva.
159. ŽIVNÝ, Władisław Jan. 1936. *Bibliografja i bibliologja : pojęcie, przedmiot, rozwój*. Warszawa : nakładem szkoły bibliotekarskiej przy Bibliotece publicznej, 1936. 81 s. Wydawnictwo Biblioteki publicznej m. st. Warszawy, nr. 62.

160. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1938. Třídění soupisů : dějinný přehled. *Československý knihkupec*. 1938, roč. 15, s. 215-216, 238-239, 246-248.
161. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1940. Dějinný přehled třídění soupisů. *Časopis československých knihovníků*. 1940, roč. 19, s. 1-7.
162. ŽIVNÝ, Ladislav Jan. 1941–1942. Katalog věcný (předmětový abecední a soustavný). *Časopis československých knihovníků*. 1941, roč. 20, s. 13-22, 49-59, 1942, roč. 21, č. 1, s. 7-13.

Seznam excerpovaných pramenů

Bibliografické zdroje [uspořádaný chronologicky vzestupně s výjimkou stěžejního zdroje č. 1]:

1. *Sborník věnovaný oslavě L. J. Živného*. Red. Bohuslav Koutník. Praha : nákladem Ústředního spolku československých knihovníků, 1935. Bibliografie prací L. J. Živného, s. 224-233.
2. *Bibliografie československé knihovnědy*. I-XV, 1928–1942. Praha : Spolek československých knihovníků, 1929–1942. 15 sv.
3. ČERNÁ, Marie Ludmila. *Soupis české a slovenské knihovnické literatury z let 1945–1955*. Praha : Universitní knihovna, 1956. 108 s.
4. KUNC, Jaroslav; STRAKA, Josef; JEDLIČKA, Jaromír. *Patnáct let české knihovnické literatury : 1945–1960*. Praha : Orbis, 1960. 47 s. Novinky knihovnické literatury, roč. 3, č. 3.
5. *Bibliografie československého knihovnictví 1960–1963*. Zpracovali J. Jedlička a J. Straka. Praha : Státní knihovna ČSSR – Národní knihovna, 1963–1964. 2 sv.
6. *Bibliografie československého knihovnictví, bibliografie a VTI 1964–1967*. Praha : Státní knihovna ČSSR - Národní knihovna, 1966–1969. 2 sv.
7. *Bibliografie českého knihovnictví, bibliografie a VTI ČSR 1968–1991*. Praha : Státní knihovna ČSR. 20 sv. Od roku 1990 vydává Národní knihovna.
8. *Bibliografie českého knihovnictví, bibliografie a vědeckých informací 1992–1993*. 1. vyd. Praha : Národní knihovna ČR, odbor knihovnictví, 1996. 2 sv.

Katalogy knihoven (velkých univerzálních či specializovaných) [uspořádaný abecedně]:

1. Národní knihovna (Praha, Česko). Knihovnický institut. *Databáze Knihovny knihovnické literatury* [online databáze]. Praha : NK ČR, [1997-] [cit. 2005-01-31]. Dostupný na World Wide Web: <<http://sigma.nkp.cz/cze/kkl>>.
2. Národní knihovna České republiky. *Dokumentační kartotéka knihovnické literatury* [online]. Praha : NK ČR, [cit. 2005-01-31]. Dostupný na World Wide Web: <<http://katif.nkp.cz>>.
3. Národní knihovna České republiky. *Generální katalog I* [online]. Praha : NK ČR, [cit. 2005-01-31]. Dostupný na World Wide Web: <<http://katif.nkp.cz>>.
4. Národní knihovna České republiky. *Katalog knihovnické literatury* [online]. Praha : NK ČR, [cit. 2005-01-31]. Dostupný na World Wide Web: <<http://katif.nkp.cz>>.
5. Národní knihovna České republiky. *Online katalog a bibliografická báze Národní knihovny ČR* [online databáze]. Praha : NK ČR, [1997-] [cit. 2005-01-31]. Dostupný na World Wide Web: <<http://sigma.nkp.cz/cze/nkc>>.

Archivy [uspořádaný abecedně]:

1. Národní knihovna České republiky. Archiv. Fond Československý ústav bibliografický (ČSÚB) při VUK 1919–1925.
2. Památník národního písemnictví. Literární archiv. Fond Ladislava Jana Živného, přírůstkové číslo 85/49.
3. Univerzita Karlova. Ústav dějin a Archiv.

Dále bylo využito informací získaných z konzultací s odborníky jmenovitě uvedenými v předmluvě.